

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı**

**TÜRK ÇOCUK YAZINI ESERLERİNİN
İÇ VE DIŞ YAPISAL ÖZELLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayça DEMİRTAŞ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bülent ÖZKAN

MERSİN, 2015

KABUL VE ONAY

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan .....

Doç. Dr. B¼lent ¼ZKAN

(Danışman)

¼ye .....

Yrd. Doç. Dr. Turgay SEBZECİOğLU

¼ye .....

Yrd. Doç. Dr. Sercan DEMİRG¼NEř

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼retim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ramazan DİKİCİ
Enstit¼ M¼d¼rl¼ę¼

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecinde kişisel sorumluluklarımı paylaşarak yaşamımı kolaylaştıran annem Gülseren ÇAĞLAYAN, babam Mustafa ÇAĞLAYAN'a ve sevgili eşim Murat DEMİRTAŞ'a beni yaşamımın her aşamasında destekledikleri için çok teşekkür ederim.

Çalışmada incelenen kitapların veri tabanı formlarını büyük bir emekle dolduran ve “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı projede bursiyer olarak görev alan, Ayşe MUTLUAY başta olmak üzere, tüm arkadaşlarıma değerli emekleri için teşekkür ederim.

Beni böyle bir çalışma yapmaya yönlendiren, yüksek lisans sürecinin bütün aşamalarında beni cesaretlendiren ve her zaman destekleyen değerli hocam ve danışmanım sayın Doç. Dr. Bülent ÖZKAN'a içten teőekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

“Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı ve TÜBİTAK-SOBAG-112K479 numaralı projeden hazırlanan bu tez çalışması, BAP-EBE TEB (AD) 2014-2 YL proje numarası ile Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından da desteklenmiştir.

TÜRK ÇOCUK YAZINI ESERLERİNİN İÇ VE DIŞ YAPISAL ÖZELLİKLERİ

ÖZET

Bu çalışma, Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal özelliklerinin var olan yapısının genel görünümünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini 1970-2014 yılları arasında yayımlanmış 1057 Türk çocuk yazını eseri oluşturmaktadır. Çalışma, “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi (TÇYD)’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı ve “TÜBİTAK-112K479” numaralı ulusal araştırma projesinin altyapısından ve verilerinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Örneklemi oluşturan çocuk kitapları ‘TÇYD’de değerlendirilerek birtakım nicel verilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın her aşaması, ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ dâhilinde gerçekleştirildiği için verilerin toplanması, analizi ve değerlendirilmesi gibi aşamalarda proje için özel olarak hazırlanmış bir yazılım kümesi kullanılmış dolayısıyla projenin özgün yapısına bağlı kalınmıştır.

Betimsel tarama araştırma modelinde yürütülen bu çalışmada şu işlem aşamaları izlenmiştir. Kitapların her biri “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı projede incelenerek künye formları doldurulmuştur. 1057 esere ait formun tamamlanmasının ardından formlarda yer alan bilgiler TÇYD sisteminde yer alan künye formu girişi kullanılarak veri tabanına aktarılmıştır. Veri tabanında girişleri tamamlanan formlardaki bilgilere ilişkin nicel verilerin yer aldığı raporlar yine TÇYD’den elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *çocuk yazını, resimli çocuk kitapları, illüstrasyon, derlem dilbilim, özel alan derlemleri.*

THE INTERNAL AND EXTERNAL STRUCTURAL FEATURES OF WORKS ON TURKISH CHILD LITERATURE

ABSTRACT

This study aims to clarify the general view of the internal and external features of Turkish children's literature works. 1057 Turkish child literature works, published between 1970-2014, are the corpus of the study. The study was conducted through the infrastructure and data of a national research project numbered "TÜBİTAK-112K479" "Turkish Child Literature Corpus as a Specialized Language Corpus (TCLC)" and Further Applications for Turkish Child Literature". The works composing the corpus were evaluated in TCLWC and quantitative data were collected.

As every phase of the study was carried out in line with "Turkish Child Literature Corpus", a specially designed software was used for the collection, analysis and interpretations of the data and adhered to the original structure of the project.

Designed with descriptive survey model, these process steps were followed in the present study. Every book was investigated through the project called "Turkish Child Literature Corpus as a Specialized Language Corpus (TCLC)" and Further Applications for Turkish Child Literature" and identification records were filled. After the fulfillment of the records of 1057 works, the informations were transferred to the software through the record entry of the TCLC system. The reports regarding the quantitative data of the information in the identification records were also obtained from TCLC.

Key Words: *child literature, illustrated children's books, illustration, corpus linguistics, specialized corpora.*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix

BÖLÜM I	1
---------------	---

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	3
1.2. Amaç	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Tanımlar	5

BÖLÜM II	7
----------------	---

2. YÖNTEM.....	7
2.1. Araştırmanın Modeli	7
2.2. Evren ve Örneklem.....	8
2.3. Veri Toplama Araç ve /veya Teknikleri	12
2.4. Verilerin Analizi.....	15

BÖLÜM III.....	17
3. KURAMSAL ÇERÇEVE	17
3.1. Derlem Kavramı	17
3.1.1. Özel Alan Derlemleri	18
3.1.2. Derlem Dilbilim	18
3.2. Edebiyat/Yazın ve Genel Edebiyat Bilimi.....	19
3.3. Çocuk Kavramı.....	21
3.4. Çocuk Psikolojisi ve Gelişimi	21
3.4.1. Gelişim Dönem ve Evreleri	22
3.4.2. Bilişsel Gelişim Dönemleri	23
3.5. Çocuk ve Sanat	25
3.5.1. Sanatsal Gelişim	26
3.6. Yazınsal Gerçeklik - Nesnel Gerçeklik - Çocuk Gerçekliği	29
3.7. Çocuk Yazını	30
3.7.1. Çocuk Yazınının Türkiye'deki Gelişimi	31
3.7.2. Çocuk Yazınının İşlevi	32
3.7.3. Çocuk Yazını Eserlerinde Bulunması Gereken Yapısal Özellikler	33
3.7.3.1. Çocuk Yazını Eserlerinde Bulunması Gereken Dış Yapısal Özellikler	33
3.7.3.2. Çocuk Yazını Eserlerinde Bulunması Gereken İç Yapısal Özellikler	34
3.7.3.3. Türk Çocuk Yazını Derlemi İç ve Dış Yapı Ölçütleri	35
3.7.4. Çocuk Kitaplarında Görsel Öğeler	36
3.7.4.1. İllüstrasyon Kavramı	42
3.7.4.1.1. İllüstrasyon Türleri	43
3.7.4.1.2. İllüstrasyonun Çocuk Kitaplarındaki İşlevi ve Önemi.....	44
3.8. Okunabilirlik Kavramı.....	45

BÖLÜM IV.....	47
4. BULGULAR VE YORUM.....	47
4.1. Eserlerin Boyutları.....	47
4.2. Eserlerin Kapak Nitelikleri.....	50
4.3. Eserlerin Cilt Nitelikleri.....	51
4.4. Eserlerin Bölüm Sayıları.....	52
4.5. Eserlerin Sayfa Sayıları.....	53
4.6. Eserlerin Punto Büyüklükleri.....	57
4.7. Eserlerin Sayfa Satır Sayıları.....	58
4.8. Eserlerin Görsel Özellikleri.....	61
4.8.1. Eserlerin Görsel Renkleri.....	61
4.8.2. Eserlerin Görsel Türleri.....	62
4.8.3. Eserlerin Görsel Öğelerinin Metinsel Nitelikleri.....	63
4.8.4. Eserlerin Görsel Sayıları.....	64
4.8.5. Eserlerin Görsel-Yazı Düzenleri.....	68
4.8.6. Eserlerin İçerik-Görsel Uyumları.....	69
4.9. Eserlerin Grafik Tasarımcı / Çizer Durumları.....	70
4.10. Eserlerin Yaş/Sınıf Düzeyleri.....	71
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
KAYNAKLAR.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	81

TABLolar DİZİNİ

TABLO 1. Yazınsal Türlerle Göre Eser Dağılımı.....	8
TABLO 2. Yayınevlerine Göre Eser Dağılımı.....	9
TABLO 3. İlk Yayın Yılına Göre Eser Dağılımı	11
TABLO 4. Lowenfeld'in Resimsel Gelişim Evreleri.....	27
TABLO 5. Parsons'un Estetik Gelişim Evreleri	28
TABLO 6. TÇYD İç ve Dış Yapı Ölçütleri	36
TABLO 7. Eser Boyutuna Göre Eser Sayısı Dağılımı	47
TABLO 8. Eser Kapak Yapısı	50
TABLO 9. Eser Cilt Niteliği	51
TABLO 10. Bölüm Sayılarına Göre Eser Dağılımı	52
TABLO 11. Sayfa Sayılarına Göre Eser Dağılımı	53
TABLO 12. Sayfa Sayısı Aralığı	56
TABLO 13. Punto Büyüklüğüne Göre Eser Dağılımı.....	57
TABLO 14. Sayfa Satır Sayılarına Göre Eser Dağılımı.....	58
TABLO 15. Görsel Renklerine Göre Eser Dağılımı	61
TABLO 16. Görsel Türlerine Göre Eser Dağılımı	62
TABLO 17. Görsel Öğelerin Metinsel Niteliklerine Göre Eser Dağılımı.....	63
TABLO 18. Açıklayıcı Görsel Sayılarına Göre Eser Dağılımı	65
TABLO 19. Tamamlayıcı Görsel Sayılarına Göre Eser Dağılımı.....	66
TABLO 20. Süsleyici Görsel Sayılarına Göre Eser Dağılımı	67
TABLO 21. Görsel-Yazı Düzeni	68
TABLO 22. İçerik-Görsel Uyumlarına Göre Eser Dağılımı.	69
TABLO 23. Grafik Tasarımcı/Çizer Durumlarına Göre Eser Dağılımı	70
TABLO 24. Yaş/Sınıf Düzeyi Eser Dağılımı.....	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL 1. Veri Tabanı Formu	13
ŞEKİL 2. Eser Adı Giriş Formu	14
ŞEKİL 3. Eser Liste Ekranı	14
ŞEKİL 4. Eser Eşleştirme Formu.....	15
ŞEKİL 5. İç ve Dış Yapısal Özellikler Rapor Ekranı	16
ŞEKİL 6. Metni Süsleyici Resim Örneği.....	38
ŞEKİL 7. Metni Açıklayıcı Resim Örneği.....	39
ŞEKİL 8. Metni Tamamlayıcı Resim Örneği	40

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, en genel tanımıyla, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitilirken eğlenmelerini sağlayan sözlü ve yazılı ürünler bütünüdür (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17). Çocuğun estetik ihtiyaçlarının yanı sıra dil gelişimi ve bilişsel gelişimi açısından da çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi göz ardı edilemez. Çocuk kitapları, çocuklara zenginleştirilmiş bir dil çevresi sunarak, dilsel becerilerin edinilmesi sürecini destekleyen önemli araçlar olarak değerlendirilmekte (Sever, 2008: 36) ve bu kitapların çocuğa sunduğu zengin düşünce dünyası ve yaşantılar sayesinde düşünsel süreçlerini de olumlu yönde desteklediği bilinmektedir.

Gelişimsel açıdan bakıldığında, hedeflediği okur kitlesinin yaş/sınıf düzeyleri çocuk kitaplarının taşıması gereken özellikleri de belirlemektedir. Bu nedenle, hedeflenen yaş/sınıf düzeyine uygun olarak çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler de farklılık göstermektedir. Çocuğun bilişsel gelişim süreçleri açısından hangi düzeyde olduğu, alımlama sürecini de şekillendirmektedir. Dolayısıyla çocuğun gerek estetik gelişimini, gerekse de dil gelişimini desteklemede, alımlama sürecinin sağlıklı yürütülebilmesi açısından, gelişim düzeyine uygun kitapların seçilmesi oldukça önemlidir. Çocuk yayınlarında çocuklar için uygun görülen yaş düzeylerinin belirlenebilmesinde ise incelenen eserin içeriksel ve yapısal özelliklerinin birbirleriyle ilişkilendirilerek değerlendirilmesiyle daha sağlıklı sonuçlar elde edilebileceği öngörülmektedir.

Bu açıdan bu tez çalışması, “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi (TÇYD)’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı ulusal araştırma projesinin altyapısından faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu proje, Türk çocuk yazını ürünleri üzerinde bir derlem (corpus) uygulamasıyla birtakım yazılımlar geliştirmek ve çocuk yazını ürünleri üzerinden öncelikli söz varlığını, çocuk yazını eserlerinin okunabilirlik

ve yaşı uygunluk düzeylerini; çocuk yazını türlerinin sözcüksel çeşitlilik ve sözcüksel alan örüntülerini; biçimbirimsel, sözcükbirimsel ve sözdizimsel nitelikleri ile çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal öğelerini yazılım teknolojileri aracılığıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Söz konusu projede 1970-2014 yılları arasında yayımlanan Türk çocuk yazını eserleri değerlendirilmiş ve aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır (Özkan, 2014: 2):

- Türk Çocuk Yazınında dil öğretimi açısından öncelikli söz varlığı nasıldır?
- Türk Çocuk Yazınında eserlerin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
- Türk Çocuk Yazınında eserlerin yaşa uygunluk düzeyleri nasıldır?
- Türk Çocuk Yazınında sözcüksel çeşitlilik ve sözcüksel alan örüntüleri nasıldır?
- Türk Çocuk Yazınında biçimbirimsel, sözcükbirimsel ve sözdizimsel yapılar nasıldır?
- Türk Çocuk Yazını iç ve dış yapısal öğeler açısından nasıldır?

Türk yazarlar tarafından kaleme alınmış ve 1970-2014 yılları arasında yayımlanmış olan 1057 çocuk kitabı, projenin amaçları doğrultusunda TÇYD’de değerlendirilmiştir. Bu tez çalışmasında ise TÇYD’de yer alan 1057 çocuk kitabı yukarıda verilen araştırma sorularından altıncısı kapsamında ele alınmış ve projeden altıncı araştırma sorusu için elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Çocuk yazını alanında çalışan uzmanlar, genellikle çocuk kitaplarını incelerken söz konusu kitapları biçimsel ve içeriksel özellikler kapsamında iki ana başlık altında ele almaktadırlar. Bu çalışmada ise incelenen eserler iç ve dış yapısal özellikler açısından değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, çalışmanın araştırma sorusu, gerçekleştirilme nedeni, önemi ve çocuk yazını alanında gerçekleştirilmiş diğer çalışmalara hangi yönleriyle katkıda bulunacağı, sınırlılıkları ve sonraki bölümlerde geçen birtakım tanımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde, yöntem ana başlığı altında araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve teknikleri, verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

Kuramsal çerçeve ana başlığıyla oluşturulan üçüncü bölümde, derlem kavramı, derlem türleri, derlem dilbilim, yazın, çocuk yazını, çocuğun bilişsel ve sanatsal gelişimi, çocuğun gerçeklik algısı ile nesnel gerçeklik ilişkisi, çocuk yazınının işlevi, çocuk yazını eserlerinin sahip olması gereken iç ve dış yapısal özellikler, çocuk kitaplarında görsel öğeler, illüstrasyon kavramı, illüstrasyon türleri ve okunabilirlik kavramı gibi konulara değinilecektir.

Dördüncü bölümde, çalışmada değerlendirilen eserlerin iç ve dış yapısal özelliklerine ilişkin nicel verilerden elde edilen bulgulara ayrıntılı biçimde yer verilecektir. Bu bölümde ortaya koyulan çeşitli nicel sonuçlar, tartışma ve yorum bölümünde kuramsal çerçeve bölümünde ortaya koyulan çocuk yazını ölçütlerine uygun olarak değerlendirilecektir. Yapılan değerlendirmelerin ardından sonuç ve öneriler bölümünde çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılacak ve bundan sonraki süreçte çocuk yazını eserlerinin üretim sürecine yönelik birtakım önerilerde bulunulacaktır.

1.1. Problem

Bu tez çalışmasının araştırma sorusu/problemi, çalışmanın yürütülmesinde altyapısından yararlanan “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı ve “TÜBİTAK-112K479” numaralı ulusal araştırma projesinin araştırma sorularından biri olan, “Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal öğeler açısından genel görünümü nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.2. Amaç

Bu çalışma, 1057 Türk çocuk yazını eserini TÇYD’de değerlendirerek birtakım nicel verilere ulaşmayı, elde edilen sonuçlardan yola çıkarak Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal özelliklerinin var olan yapısının genel görünümünü ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Belirtilen amaç çerçevesinde çalışmada, “Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal özellikleri genel olarak nasıldır?” sorusuna yanıt aranacaktır. Elde edilecek olan sonuçların çocuk yazını alanında gerçekleştirilecek olan bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Önem

Türk çocuk yazını üzerine Tanzimat'tan bugüne kadar pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak uygulamaya dayalı ve Türk çocuk yazınının genel yapısını yansıtabilecek çalışmalara pek sık rastlanılmamaktadır.

Türk çocuk yazını alanında çalışan birçok değerli araştırmacı tarafından geçmişte yapılan çalışmalar genellikle alanı kısıtlı bir örnekleme temsil eden, elde ettikleri verilerden yola çıkarak geneli yansıtmayı hedefleyen çalışmalardır. Ancak, Türk çocuk yazınının biçimsel yapısının daha geniş bir çerçevede incelenerek genel durumun ortaya koyulduğu çalışmalara rastlanılamamasının önemli bir eksik olduğu düşünülmektedir.

Bu tez çalışmasının Doğal Dil İşleme (DDİ) alanında bilişim teknolojilerine paralel olarak gelişen derlem dilbilim yöntemlerinin sağladığı olanaklar sayesinde, alana görece daha geniş bir çevrenle bakılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırma örnekleminin geniş olması; dolayısıyla, elde edilen sonuçların güvenilirliğini arttıracakları öngörülebilir.

Alanyazında çocuk yazını eserlerinin yapısal özelliklerini inceleyen birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Ancak oldukça az sayıda araştırma Türk çocuk yazını eserlerinin genel olarak biçimsel yönlerini ele almaktadır. Candemir Demircan tarafından gerçekleştirilmiş olan "TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi" başlıklı araştırma bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Söz konusu çalışmada TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisinde yer alan 36 çocuk kitabından 34'ü incelenmiş ve kitapların bir çocuk kitabının taşıması gereken dış yapı ve iç yapı ölçütlerini ne ölçüde taşıdığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır (2006: 12-27). Söz konusu araştırma, bu tez çalışmasının kapsamına kısmen yakın sayılabilir; ancak, söz konusu çalışmanın içerdiği eser sayısının az olması, Türk çocuk yazınına ilişkin genel kanılara varmayı zorlaştırmaktadır.

Alanın uzmanları tarafından, Türk çocuk yazınının 1980 sonrasında hareketlilik ve önem kazandığı belirtilmektedir (Yılar ve Turan, 2010: 242). İncelenen eserlerin 1970-2014 yılları arasında yayımlanan 1057 çocuk kitabından oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda, Türk çocuk yazınının en verimli dönemi olarak yorumlanabilecek 1980 sonrası dönemin eserlerini kapsadığı görülmektedir. Bu bakımdan çalışma, Türk çocuk yazınının en verimli dönemine

ait eserlerin iç ve dış yapısal özelliklerinin genel görünümünü ortaya koymaktadır.

Bu araştırma, Türk çocuk yazını üzerine geliştirilmiş olan ilk özel alan derlemine temel alan bilimsel bir çalışma olması yönüyle de önemli sayılabilir.

Amaç, kapsam ve yöntem açısından çalışmanın çocuk yazını alanında yapılmış ilk çalışma olması nedeniyle gerek araştırmadan elde edilen sonuçların, gerekse de araştırmanın yönteminin çocuk yazını alanında yapılacak olan çalışmalara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu tez çalışmasında incelenen kitapların sayısı, TÇYD’de yer alan kitap sayısı ile sınırlı tutulmuştur. Bunun yanı sıra kitapların hangi iç ve dış yapısal özelliklerinin belirleneceği konusunda da proje kapsamında belirtilen iç ve dış yapısal öğelerin dışına çıkılmamıştır.

Proje veri tabanından elde edilen bulgulara ilişkin raporlar özgün biçimlerine bağlı kalınarak yorumlanmıştır.

1.5. Tanımlar

İç yapı, kitabın iç kısmına ait yapısal (biçimsel) bileşenleridir.

İç yapısal özellikler, kitabın kağıt kalitesi, satır özellikleri, punto büyüklüğü, görsel öğelerinin sayısı, görsel öğelerinin türü, görsel öğelerinin nitelikleri, görsel-metin dengesi, görsel-metin uyumu gibi özellikleridir.

Dış yapı, kitabın dış kısmına ait yapısal (biçimsel) bileşenleridir.

Dış yapısal özellikler, kitabın boyutu, kapağının nitelikleri, ciltleme tekniği gibi özellikleridir.

Derlem (Corpus), dilbilim alanında, bir dili belirli dilbilimsel kriterlere göre örneklemek amacıyla o dile ait yazılı ve sözlü metinlerden seçilerek belirli standartlara göre düzenlenmiş metin parçalarının bütünüdür (McEnery vd., 2006: 4).

Özel Alan Derlemi (Specialized Corpora), özel derlemler herhangi bir alan ve türe özgü derlemlerdir (Tahiroğlu, 2010: 93).

Derlem Dilbilim (Corpus Linguistics), önceden belirlenmiş kurallar, ölçütler ve amaçlar çerçevesinde metinleri ya da metin parçalarını amaca uygun olarak işaretleyen ve bu yapıdan yine amaca uygun olarak çeşitli istatistiksel çıkarımlar yapan dilbilim dalıdır (Özkan ve Özkan, 2014: 283).

BÖLÜM II

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araç ve/ya teknikleri, verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

2.1. Araştırmanın Modeli

1970-2014 yılları arasında yayımlanmış çeşitli yaş düzeylerine yönelik farklı yazınsal türlerde 1057 çocuk kitabını “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” projesinin altıncı araştırma sorusu kapsamında değerlendirerek; Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal özelliklerinin genel görünümünü ortaya koymayı amaçlayan bu tez çalışması, betimsel tarama araştırması modelinde gerçekleştirilmiştir.

Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu mümkün olduğunca ayrıntılı biçimde ve bütün olarak tanımlayan araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2010: 21). Tarama çalışmasının ise, bir grubun belirli özelliklerini belirlemek amacıyla verilerin toplanmasına dayanan betimsel araştırma yöntemi olduğu belirtilmekte ve fazla sayıda örnekleme ait birçok bilgiyi bir arada sunması önemli bir avantaj olarak görülmektedir (Büyüköztürk, 2010: 16).

Araştırmada, örnekleme oluşturan çocuk kitaplarının belirli iç ve dış yapısal özelliklerine ait verilerin veri tabanı formları aracılığıyla toplanması, bir özel alan derlemi veri tabanına eklenmesi ve derlemin teknik olanaklarıyla elde edilen bulguların çocuk yazını uzmanları tarafından ortaya koyulan ölçütlere göre değerlendirilmesi işlem aşamaları izlenmiştir. İzlenen işlem aşamaları çalışmanın düzeneğinin betimsel tarama modeline uygun biçimde oluşturulduğunu göstermektedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Temel amacı, Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal özelliklerinin genel görünümünü ortaya koymak olan bu tez çalışmasının evrenini, 1970-2014 yılları arasında yayımlanan tüm Türk çocuk yazını eserleri oluşturmaktadır. Ancak, araştırma evreninin büyüklüğü, araştırma evreninde yer alan birçok eserin kitabevelerinde satışının devam etmemesi gibi nedenlerle uygun örnekleme yöntemiyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. TÇYD veri tabanında yer alan eserler, araştırmanın örnekleme olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak, araştırmanın örneklemini 1970-2014 yılları arasında yayımlanan ve ulaşılabilen 1057 Türk çocuk yazını eseri oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan kitaplar 2-16 yaş aralığındaki çocuklara yönelik ve farklı yazınsal türlerde (roman, öykü, masal, tiyatro, fıkra, vb.) yazılmış eserlerdir. Eserlerin yazınsal türlere, yayınevlerine ve ilk basım yıllarına göre dağılımı aşağıdaki tablolarda yer almaktadır (*bk. Tablo 1. - 3.*).

Tablo 1. Yazınsal Türlere Göre Eser Dağılımı

Eser Türü	Eser Sayısı		
Öykü	486	Masal - Tiyatro	2
Roman	250	Öykü - Tiyatro	2
Masal	138	Masal - Öykü	2
Şiir	53	Tekerleme	2
Öğretici	45	Bilmece	1
Fıkra	13	Felsefe	1
Tiyatro	12	Gülmece	1
Deneme	10	Masal - Efsane	1
Destan	10	Mektup	1
İnceleme/Araştırma	4	Ninni - Mani - Türkü	1
Anı	4	Psikoloji	1
Biyografi	4	Şiir - Öykü	1
Karışık Türler	6	Tiyatro - Öğretici	1
Günlük	2	Tiyatro - Şarkı - Şiir	1
Mani	2	Toplam	1057

Tablo 1.'de en fazla yer alan yazınsal türün öykü olduğu görülmektedir. İncelenen 1057 kitabın 486'sı öykü, 250'si roman, 138'i masal, 53'ü ise şiir türündedir. Geriye kalan diğer türlerin sayıları ise Tablo 1.'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Yayınevlerine Göre Eser Dağılımı

Yayın Evi	Eser Sayısı		
Can Yayınları	90	Carpe Diem Yayınları	8
Bilgi Yayınevi	70	Genç Hayat Yayınları	8
Yapı Kredi Yayınları	56	Phoenix Yayınevi	8
Altın Kitaplar Yayınevi	53	Cem Yayınevi	7
Günışığı Kitaplığı	47	Doğan Egmont Yay.	7
Morpa Kültür Yayınları	47	Erdem Yayınları	7
Ya-Pa Yayınları	31	Mandolin Yayınları	7
Atlas Yayıncılık	29	Gonca Yayınevi	6
Kare Yayınları	28	Kano Yayınları	6
Tudem Yayınları	28	Kelime Yayınları	6
Şiir Çocuk	27	Okuryazar Yayınevi	6
Özyürek Yayınevi	26	Bileşim Yayınları	5
SAY Yayınları	25	Birleşik Tomurcuk Yay.	5
Timaş Yayınları	24	Çilek Kitaplar Yayınevi	5
Kırmızı Kedi Yayınevi	21	Şahmaran Çocuk Kitapları Dizisi	5
Kök Yayıncılık	21	Ata Yayıncılık	4
Elma Yayınevi	20	Cumhuriyet Kitapları	4
Çınar Çocuk Yayınları	16	Etik Yayınları	4
Uçan Balık Yayınları	16	MEB Yayınları	4
Damla Yayınevi	15	Sedir Yayınları	4
Büyülü Fener Yayınları	14	Uğur Böceği Yayınları	4
Nesin Yayınevi	13	Adam Yayınları	3
Türkiye İş Bankası Kültür Yay.	13	Elips Kitap Yayıncılık	3
Bu Yayınevi	12	Epsilon Yayıncılık	3
Gendaş Yayınları	12	Final Kültür Sanat Yay.	3
Bahçeşehir Yayınları	11	İstanbul Murat Yay.	3
Bilge Kültür Sanat	10	Nokta Çocuk Yayınları	3
Cin Ali Yayınları	10	Nurdan Yayınları	3
Martı Okul Yayınları	10	AFG Yayıncılık	2
Mercek Çocuk	10	Akvaryum Yayınevi	2
Şimşek Yayınları	9	Arkeologos Yayınevi	2
		Aydede Yayıncılık	2
		Aydıncan Yayınları	2

Berkay Yayıncılık	2
Beyan Yayınları	2
Bilim Kültür	2
Bizim Kitaplar Yayınevi	2
Bulut Yayınları	2
Dünya Ağacı Yayınevi	2
Grafiker Yayınları	2
Hayykitap Yayınları	2
Hobi Yayınevi	2
İletişim Yayınları	2
İnkılap Kitabevi	2
Karanfil Yayınları	2
Lacivert Yayıncılık	2
Marsık Yayıncılık	2
ODTÜ Yayınları	2
Remzi Kitabevi	2
Toker Yayınları	2
TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları	2
Yuva Yayınları	2
Yayınevi Belirtilmeyen	2
Alfa Gelişim	1
Alfa Yayınları	1
Arkadaş Kitaplar	1
Artemis Yayınları	1
Aya Kitap	1
Aylak Adam Kültür Sanat Yay.	1
Babil Yayınevi	1
Berke Yayıncılık	1
Bilfen Yayıncılık	1
Boyut Yayın Grubu	1
Çankaya Yayıncılık	1
Çerçeve Yayınları	1
Çitlembik Yayınları	1
Damar Çocuk Kitapları	1
Domino Çocuk	1
Düş Değirmeni Yayınları	1
E Yayınları	1

Eğitim - Sen Yayınları	1
Ergun Yayınları	1
Esin Yayınevi	1
Farklı Yayıncılık	1
Gök Yeşil Yayınları	1
Hamle Yayınları	1
İpek Ofset	1
Kavis Çocuk	1
Kültür Kitap Sarayı Yay.	1
Limon Kitap	1
Magic Star Yayınları	1
Mavi Lale Yayınları	1
Mavibulut Yayıncılık	1
Meram Yayıncılık	1
Mercan Çocuk	1
Mor Menekşe Yayınları	1
Muştu Yayınları	1
Nar Yayınları	1
Net Çocuk	1
Pan Yayınevi	1
Parıltı Yayıncılık	1
Pupa Çocuk	1
Sarıgaga Yayınevi	1
Star Medya Yayıncılık	1
T.C. Kültür Bakanlığı Yay.	1
TB Yayıncılık	1
Tekin Yayınları	1
Tibyan Yayıncılık	1
Tomurcuk Yayınları	1
Uzun Yayınevi	1
Ünal Matbaası	1
Yağmur Yayınevi	1
Yakamoz Çocuk	1
Yalın Ses Yayınları	1
Yeni Büyük Dağıtım	1
Toplam	1057

Tablo 2.'de 1057 eserin yayıncı kuruluş olarak yoğunluk sırası Can Yayınları, Bilgi Yayınevi, Yapı Kredi Yayınları, Altın Kitaplar Yayınevi ve Günışığı Kitaplığı şeklindedir.

Tablo 3. İlk Yayın Yılına Göre Eser Dağılımı

İlk Yayın Yılı	Eser Sayısı		
1927	1	1995	8
1949	1	1996	3
1970	1	1997	10
1973	1	1998	16
1974	2	1999	14
1975	2	2000	17
1976	1	2001	13
1977	5	2002	12
1978	1	2003	17
1979	7	2004	16
1980	4	2005	32
1981	4	2006	22
1983	2	2007	26
1985	3	2008	40
1988	4	2009	40
1989	8	2010	46
1990	1	2011	76
1991	2	2012	75
1992	6	2013	57
1993	2	2014	10
1994	2	Tarih Belirtilmeyen	447
		Toplam	1057

Tablo 3.'te, 1057 eser arasında en fazla 2011 ve 2012 yıllarında yayımlanan eserlerin yer aldığı, 447 eserin ise ilk yayın yılına ait herhangi bir bilgi içermediği görülmektedir.

Eserlerin yayın yılı bilgisi son yayın yıllarına göre belirlendiği için ilk yayın yılı 1970 yılından önceki bir tarihi işaret eden eserlere de rastlanmaktadır. Örneğin, ilk basım yılı 1970 öncesinde basılan herhangi bir eserin 1970 sonrası ikinci ya da üçüncü basımı projede incelenmiş olabilir. Bu nedenle, ilk basım yılları proje sınırlılıklarıyla ilişkili görülmemekte ancak temel bilgi olarak verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araç ve / veya Teknikleri

Araştırma, “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar” başlıklı ve “TÜBİTAK-112K479” numaralı ulusal araştırma projesinin altyapısından faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın işlem aşamalarında proje için hazırlanmış olan “Türk Çocuk Yazını Derlemi”ne ait yazılım kümesi kullanılmıştır. Ancak, bu tez çalışmasının araştırma sorusu doğrultusunda yapılması öngörülen işlemlerin bir bölümü proje veri tabanında yer alan tüm kitapların işlenerek tamamlanması sonucunda gerçekleştirilebilecek işlemler olduğu için, uzun bir süreci kapsayacak olan bu gecikmenin bilimsel araştırma süreci açısından yaratacağı olumsuzluklar göz önünde bulundurularak, TÇYD’nin mevcut sistemine ek bir yazılım geliştirilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde gerçekleştirilen işlemler aşağıda sırasıyla ve ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Bu tez çalışmasının amacına uygun verileri elde edebilmek için öncelikle, derlemde yer alan her bir kitap için tek sayfadan oluşan bir form doldurulmaktadır (*bk. Şekil 1.*).

mavisel yener - köpeğim aşık oldu

Künye Bilgileri	Yazar Adı	Mavisel Yener			
	Eser Adı	Köpeğim Aşık Oldu			
	Yayın Evi	Blg. Yayınevi			
	Yayın Tarihi	2011			
	İk. Yayın Tarihi	2011			
Metin Türü	Öykü				
Bicimsel Nitelikleri	Baskı Niteliği	Boyut	Punto	Sayfa Sayısı	Bölüm Sayısı
		19,5x13,1	14	12	1
	Cilt Niteliği	☒ Zımbal ☐ Dikiş ☐ Yapıştırma ☐ Diğer			
Görsel Nitelikler	Kapak	☒ Renkli ☐ Siyah-Beyaz ☐ Diğer			
	Görsel Sayısı	9			
	Görsel Niteliği	☒ Renkli ☐ Siyah-Beyaz ☐ Diğer			
	Görsel Türü	☐ Fotoğraf ☒ Çizim Resim ☐ Diğer			
	Metresel Nitelik	☒ Sosyalci ☐ Açıklayıcı ☒ Tanımlayıcı			
	İçerik-Görsel Uyumu	☒ Var ☐ Yok ☐ Kesmen			
	Görsel-Yazı Düzeni	☒ İç İçerik ☐ Ayrı			
Görsellerin Hazırlanması	Grafik-Tasarım Var	☒ Var ☐ Yok ☐ Diğer			
	Satır Nitelikleri	Sayfa Satır Sayısı	22		
	Satır Uzunluğu	16 cm			
Satır Eni	9 cm				
Yaş	1. ve 2. sınıf				
Dipnot					
<input type="button" value="Gözetilebilir"/>					

Şekil 1. Veri Tabanı Formu

Veri tabanı formunda kitabın *künye bilgileri* (yazar adı, eser adı, yayınevi, yayın tarihi), *metin türü*, *biçimsel nitelikleri* (boyut, punto, sayfa sayısı, bölüm sayısı, cilt niteliği, kapak bilgileri), *görsel nitelikler* (görsel sayısı, görsel niteliği, görsel türü, içerik-görsel uyumu, görsel-yazı düzeni), *grafik tasarımcısı*, *satır nitelikleri*, *yaş bilgisi* gibi bilgiler yer almaktadır.

Veri tabanı formlarını doldurma işleminin ardından, formlardaki eser ve yazar adı bilgileri eksiksiz olarak TÇYD’de bu çalışma için özel olarak hazırlanan giriş formu yardımıyla listeye eklenmektedir (*bk. Şekil 2.*).

Şekil 2. Eser Adı Giriş Formu

Eser adlarının sisteme girilmesinden sonra, derlemin bu araştırma için hazırlanan ‘Eser Liste’ ekranında tüm eserlerin veri tabanı formlarının listelenmiş biçimiyle karşılaşmaktadır (*bk. Şekil 3.*).

Sıra	Proje Adı	Durumu
21	önder karçığa - hafta sonu tatili	✓ Ekleştirilmedi
22	önder karçığa - okul yolunda	✓ Ekleştirilmedi
23	gülsüm cengiz - damlaçık	✓ Ekleştirilmedi
24	handan durgut - en güzel bir yer	✓ Ekleştirilmedi
25	nefise atçakarlar - andersen ile pir pir	✓ Ekleştirilmedi
26	betül sayın - beş çocuk beş istanbul	✓ Ekleştirilmedi
27	sema şenlik - vahşi maymunlar	✓ Ekleştirilmedi
28	gülden dayıoğlu - neşeli boyacı	✓ Ekleştirilmedi
29	gülsüm cengiz - kente gelen çam ağacı	✓ Ekleştirilmedi
30	behic ak - bizim tombiş taştan hiç anılmıyor	✓ Ekleştirilmedi

Şekil 3. Eser Liste Ekranı

Eser liste ekranında yer alan herhangi bir eser adının seçilmesiyle birlikte, o esere ait veri tabanı formunun derlemde yer alan biçimiyle karşılaşılmaktadır (*bk.* Şekil 1). Bu ekranda ise o esere ait elle doldurulmuş olan veri tabanı formunda yer alan bilgiler, sistemdeki veri tabanı formuna da girilmektedir.

Eserlere ait veri tabanı formları doldurulduktan sonra bu formların eser metinleriyle eşleştirilmesi işlemine geçilmektedir. Bu işlem için eser eşleştirme formu kullanılmaktadır (*bk.* Şekil 4.).

Birleştirme yapılmış.
 Ana Eser : Behiç Ak - Alaaddin'in Geveze Su Boruları
 Ayça Eser : Alaaddin'in Geveze Su Boruları

Eser Adı	<input type="text" value="Alaaddin'in Geveze Su Boruları"/>
Eser Adı Güncelle	<input type="text" value="Alaaddin'in Geveze Su Boruları"/> <input type="button" value="Güncelle"/>
Ana Eser Eşleştir	<input type="text" value="Behiç Ak - Alaaddin'in Geveze Su"/> <input type="button" value="Birleştir"/>

Şekil 4. Eser Eşleştirme Formu

Bu işlem sırasının her eser için aynı şekilde izlenmesinin ardından elde edilen bulgulara ilişkin raporlar alınabilmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler, bu tez çalışmasının araştırma sorusu doğrultusunda ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi’ içerisinde analiz edilmiştir. Derlem içerisinde yer alan eserler için sistemden projenin her bir araştırma sorusuna yönelik çeşitli raporlar alınabilmektedir.

Alınan raporlar tek bir eser ya da bir dizi eser için alınabildiği gibi, tüm eserler için toplu olarak da alınabilmektedir. Söz konusu raporlar eser sayısının

yanı sıra içerdiği bilginin türüne göre (sözcüksel çeşitlilik ve sözcüksel alan görünümleri, biçimbirimsel, sözcükbirimsel ve sözdizimsel yapılar, okunabilirlik hesaplamaları ve düzeyleri, iç-dış yapısal öğeler) de çeşitlilik göstermektedir.

Söz konusu raporlar, incelenen herhangi bir kitabın yukarıda sıralanan özelliklere ait sayısal verilerini ayrıntılı biçimde içermektedir. İç ve dış yapısal öğelerle ilgili raporlarda yer alan verilerden yola çıkarak araştırmanın örneklemini oluşturan 1057 kitaba ilişkin çeşitli bulgulara ulaşılmaktadır (*bk. Şekil 5.*).

Raporlar	
Biçimsel Nitelikler	Boyut
Görsel Nitelikler	Punto
	Sayfa Sayısı
	Bölüm Sayısı
	Cilt Niteliği
	Kapak
	Sayfa Satır Sayısı
	Satır Uzunluğu
	Satır Eni

Cilt Niteliği	Adet
Yapıştırma	665
Zımbalı	313
Dikişli,Yapıştırma	39
Dikişli	30
Ölçü Yok	6
Zımbalı,Yapıştırma	1
Zımbalı,Diğer	1
Diğer	1
Zımbalı,Dikişli	1

Şekil 5. İç ve Dış Yapısal Özellikler Rapor Ekranı

BÖLÜM III

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Türk çocuk yazını eserlerinin iç ve dış yapısal özelliklerini belirleyerek Türk çocuk yazınının genel görünümünü ortaya koymayı amaçlayan bu tez çalışması çocuk yazını araştırmaları alanına girmektedir. Bu nedenle bu bölümde öncelikle derlem, özel alan derlemi, derlem dilbilim, yazın, edebiyat bilimi, çocuk yazını, çocuk yazınının işlevi, illüstrasyon ve türleri gibi çalışmanın çerçevesini belirleyen kuramsal bilgilere değinilmektedir.

3.1. Derlem Kavramı

Derlem, belli prensipler çerçevesinde özel veya genel amaçlı metin, konuşma parçaları ve konuşma bütünlerinin, üzerinde yapılacak araştırmaya uygun işaretlemelerle birlikte bir araya getirilmesiyle oluşan bütün (Say, Özge ve Oflazer, 2005: 1); bir dili belirli dilbilimsel ölçütlere göre örneklemek amacıyla o dile ait yazılı ve sözlü metinlerden seçilerek belirli standartlara göre düzenlenmiş metin parçalarının bütünü biçiminde tanımlanmaktadır (McEnery vd., 2006: 4).

Herhangi bir metinler bütüncesinin derlem sayılabilmesi için en önemli ölçütlerin derlemin oluşturulduğu dili *örnekleyebilmesi* (sampling) ve *temsil gücü* (representativeness) olduğu belirtilmektedir (McEnery ve Wilson, 2004).

Özkan (2014: 2), dilin doğal ortamlarından derlenen verilerle oluşturulan sağlam kuruluşlu derlemlerin, sezgisel örnekçelerden ve ikincil verilerden yalıtılmış ‘gerçek zamanlı’ dilsel veriler içerdikleri için dil çalışmalarına önemli katkıları olduğunu vurgulamaktadır.

Derlemler *genel ve özel derlemler* olarak iki gruba ayrılmaktadır. Genel derlemler bir dilde yer alan tüm alt çeşitliliği barındırmakta, özel derlemler ise alan ve türe özgü derlemler olarak tanımlanmaktadır (Tahiroğlu, B.T., 2010: 93).

Genel ve özel amaçlı derlemlerin yanı sıra amaca uygun olarak çeşitli konularda genişleyen boyutlarda metin yığınlarının güncel olarak bir araya

getirildiği ve *monitör derlem* (monitor corpus) adı verilen ancak türü, temsil niteliği ve kullanım alanına ilişkin tartışmaları devam eden öne çıkan bir derlem türünden daha söz edilmektedir (Tahiroğlu, B.T., 2010: 93).

3.1.1. Özel Alan Derlemleri

Bir dilin belirli bir alanına ilişkin dilsel verilerin derlem dilbilim yöntemleriyle bir araya getirildiği derlemlerin *özel alan derlemi* olarak tanımlandığı önceki bölümlerde belirtilmektedir.

2010 yılında Mersin Üniversitesi'nde yürütülen “Bilim Dili Olarak Türkçe: Gözbilim (Oftamoloji) Terimleri Üzerine Derlem Tabanlı Bir Araştırma” başlıklı proje kapsamında oluşturulan ve 9 milyon sözcükten oluşan Gözbilim Derlemi'nin Türkçe için hazırlanmış ilk özel alan derlemi olduğu belirtilmektedir (Özkan vd., 2014: 57).

Alanyazında çocuk yazını üzerine oluşturulmuş özel alan derlemi örneği olarak *New York Üniversitesi Çocuk Yazını Derlemi*, *Oxford Çocuk Derlemi*, *CCB (Çocuk Kitabı Derlemi)*, *Galce Çocuk Yazını Derlemi* gibi derlemlerle karşılaşılmaktadır (Özkan, 2014: 14-15). Bu tez çalışmasının gerçekleştirilmesinde altyapısından faydalanılan “Türk Çocuk Yazını Derlemi”nin Türk çocuk yazını alanında yürütülen ilk özel alan derlemi olduğu bilinmektedir (Özkan, 2014: 15).

3.1.2. Derlem Dilbilim

Derlemin, hızla ilerleyen teknolojik gelişmelerin ve bu gelişmelerin sağladığı olanakların da etkisiyle, dil araştırmalarında kullanımının son yıllarda daha da yaygınlaştığı bilinmektedir. Derlemlerin özellikle DDİ çalışmalarında tercih edilmesinde; zamanı ve harcanan insan emeğini daha ekonomik kılması; güvenilirlik ve geçerlilik açısından çok daha doğru bilimsel sonuçlar ortaya koyması gibi nedenler sayılabilmektedir. Derlem tabanlı çalışmaların sunduğu bu olanaklar yöntemin özgün yapısından kaynaklanmaktadır. Derlem tabanlı çalışmaların temel özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Biber, Conrad ve Reppen, 2002: 4):

- Doğal dile ait gerçek metin örneklerinin analizini yaptığı için, deneyseldir.
- Analizin temeli olan ve derlem olarak bilinen, aynı zamanda doğal dile ait metinlerin geniş bir yelpazede ve kurallara uygun seçilmiş bir toplama olan bütüncüyü kullanır.
- Otomatik ve etkileşimli tekniklerle bilgisayar kullanımı analizi daha işlevsel hale getirir.
- Niceliksel ve niteliksel analiz tekniklerine göre değişkenlik gösterir.

Dilbilimin hemen hemen her alanı farklı bir kullanım açısından ele alınabilmekte ve derlem tabanlı yaklaşım ise bu araştırmalar için özellikle etkili olan araçları ve yöntemleri bir paket halinde sunmaktadır (Biber, Conrad ve Reppen, 2002: 12). Bu bakış açısı derlem tabanlı çalışmaların yaygınlaşmasının dilbilim çalışmalarının hızla gelişen bilişim teknolojilerinden yararlanmasını ve gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların daha güvenilir ve geçerli sonuçlar ortaya koymasını desteklemektedir. Bu yaklaşımın dil çalışmalarında kabul görmesi ve yaygınlaşması dilbilimin bir alt dalı olarak *derlem dilbilim* kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özkan ve Özkan (2014: 283), derlem dilbilimin önceden belirlenmiş kurallar, ölçütler ve amaçlar çerçevesinde metinleri ya da metin parçalarını amaca uygun olarak işaretleyen ve bu yapıdan yine amaca uygun çeşitli istatistiksel çıkarımlar yapan bir dilbilim dalı olduğunu vurgulamaktadırlar.

3.2. Edebiyat/Yazın ve Genel Edebiyat Bilimi

Yaşamın estetik ve özgün bir yansıması, dilsel bir ifadesi olan yazına ilişkin sayısız tanım yapılabilmektedir. Öyle ki yazınla ilişkili alanlarda çalışmakta olan araştırmacıların dahi birbirinden oldukça farklı tanımlar yaptıkları görülmektedir.

Yazın; malzemesi dil, kaynağı yaşantılar ve hayal gücü olan bir yaratıcılık, bir sanat dalı (Aytaç, 2009: 9); insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, yazınsal ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamı (Yalçın ve Aytaç, 2003: 17) ya da duygu, düşünce ve düşlerin yazılı ve sözlü olarak anlatımı biçiminde tanımlanmaktadır (Kıbrıs, 2006: 3). Yazın tanımları daha çok sanatsal birer söylem olarak düşünülebilir. Ancak, bir bilim dalı olarak yazın, *genel edebiyat bilimi* olarak adlandırılmaktadır.

Genel edebiyat bilimi, edebiyat kuramlarını, edebiyatın tarihsel gelişimini, çözümlenme-alımlama yöntemlerini, üretim sürecini, değerlendirme ilkelerini evrensel bakış açısıyla ve belgelere dayalı inceleyen bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Aytaç, 2009: 9).

Her sanat dalının kendine özgü bir malzemesi bulunmaktadır, edebiyatın malzemesi ise *dildir* (Kula, 2012: 423). Edebiyat, sosyal bir özellik taşıyan dili araç olarak kullandığı ve iletişimsel bir yönü olduğu için sosyal bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Warren ve Wellek, 1983: 123).

Edebiyatın sosyal olayların direkt olarak yansımaları biçiminde nitelendirilmesinin yanlış olduğu, ancak bir bütün olarak ele alındığında tarihin ruhunu taşıdığı, özü ve özeti olduğu belirtilmektedir (Warren ve Wellek, 1983: 125). Edebiyat, her ne kadar özünde toplumun yapısını, değerlerini, toplumun ve zamanın ruhunu özünde barındırır da bu gerçekliği yaratım süreci içerisinde yeniden yapılandırmaktadır. Dolayısıyla edebiyat, toplumun özgün bir biçimde dilsel yapılar aracılığıyla sanatsal yansımaları olarak açıklanabilmektedir.

Edebiyat ve toplum arasında, karşılıklı bir etkileşim olduğu toplum dilbilim ve yazın alanında çalışan bilim insanları tarafından kabul edilmektedir. Edebiyat toplumsal yapıdan etkilendiği gibi, toplumsal yapıyı da etkilemektedir. Edebiyat ve toplumun karşılıklı etkileşimi, eserlerin konu ve biçimce toplumun belli eğilimleri tarafından belirlenmesi ve edebiyat eserlerinin özündeki etki etme özelliği sayesinde okurlara ulaşarak topluma yön vermesi biçiminde gerçekleşmektedir (Aytaç, 2009: 197). Çocuk yazınında da sözü edilen karşılıklı etkileşime ilişkin örneklerle karşılaşılabilir. Çocuk kitapları çocuğun kişisel, bilişsel, sanatsal ve dil gelişimini desteklemekte, çocukların düşünce tarzını ve dünyayı algılama biçimlerini etkilemektedir. Çocukların gelişen ve değişen dış dünyadan etkilenen ilgi, beklenti ve ihtiyaçları ise çocuk yazının yönelimlerini belirlemektedir.

3.3. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramını uzmanlar birbirine benzer birçok farklı tanımla ifade etmektedirler. Alanyazına bakıldığında; olgunluğa erişinceye dek, her yaştaki erkek ve kızlar için yapılan bir niteleme (Kıbrıs, 2006: 3), süt emme çağını bitirmiş, yaklaşık 2-14 yaş arasındaki, ergenlik çağına ulaşmamış insan yavrusu (Oğuzkan, Alaylıoğlu, 1968: 56), iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek (Yalçın ve Aytaş, 2003: 13) gibi çeşitli tanımlarla karşılaşılmaktadır.

Çocuk yazını kapsamındaki çocuk kavramı ise bebeklik çağının bitimiyle ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde yer alan kişi olarak tanımlanmaktadır (Kıbrıs, 2006: 3). Çocuk yazını açısından ‘çocuk’ tanımının netleştirilebilmesi, ortaya koyulan çocuk yazını eserlerinin hedefleyeceği yaş düzeylerinin çizelgesini belirlemek açısından önemli görülmektedir.

Yalçın ve Aytaş, çocukluk dönemini bebeklik, çocukluk ve ilk gençlik çağları olmak üzere üç bölüm halinde incelemekte ve ilk gençlik çağının bitişi 16 yaş civarında olduğundan çocuk edebiyatı kapsamındaki yaş sınırının 0-16 yaş olması gerektiğini savunmaktadırlar (2003: 13).

Çocuk kavramının tanımlarında belirtilen yaş sınırlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu tez çalışmasında, incelenen eserlerin bulgular bölümünde de belirtilecek olan yaş/düzyer bilgileri temel alınarak (*bk.* Tablo 24.), çocukluk dönemi yaş sınırları 0-16 olarak kabul edilmiştir.

3.4. Çocuk Psikolojisi ve Gelişimi

Büyüme (growth) ve *gelişme* (development) kavramlarının, genellikle birbirine karıştırılan gerçekte ise birbirinden farklı kavramlar olduğu; birinin diğerinin yerini alamayacağı belirtilmektedir. Çünkü gelişme, değişikliklerin niceliğinin yanı sıra, niteliğini de içermektedir (Yavuzer, 2013: 27).

Söz konusu iki kavramdan *gelişme* bu araştırma için önemli görülmektedir. Bu kavram içerisinde ise okuma ve algılama gibi birtakım zihinsel süreçlere dayalı olması nedeniyle, çocuk yazını çalışmalarının fiziksel gelişimden ziyade bilişsel gelişimle daha yakından ilgili olduğu düşünülmektedir.

3.4.1. Gelişim Dönem ve Evreleri

İnsanın gelişimi fiziksel, biyolojik ve psikolojik farklılıklar temelinde birtakım dönem ve evrelere ayrılmaktadır.

- Doğum öncesi dönem (Prenatal Dönem)
  - Ovum evresi
  - Embriyo evresi
  - Fetus evresi
- Doğum sonrası dönem (Postnatal Dönem)
  - Yeni doğan bebek
  - Bebeklik
  - İlk çocukluk
  - Son çocukluk
  - Ergenlik (Yavuzer, 2013: 29).

Bu evrelerden, *ilk çocukluk*, *son çocukluk* ve *ergenlik* evreleri araştırma kapsamında değerlendirilen kitapların hedef yaş düzeylerini (0-16) içermektedir. Bu nedenle bu iki evreye ve gelişim görevlerine değinmenin bu çalışma için yeterli olduğu düşünülmektedir.

Genellikle 2-6 yaşlar arasındaki çocukları ifade eden *ilk çocukluk*, ‘okul öncesi yıllar’ olarak da adlandırılmaktadır ve toplumsal ilişkilerde olduğu kadar, bilişte, dilde ve kişilik gelişiminde de önemli değişimlerin olduğu bir dönem olduğu bilinmektedir (Gander ve Gardiner, 2010: 248).

Bu yaşlarda çocuk artık, toplumsal ve fiziksel gerçekliğe ilişkin basit kavramlar oluşturmayı öğrenme, doğruyu-yanlışı ayırmayı ve bir vicdan geliştirmeyi öğrenme, konuşmayı öğrenme gibi görevleri yerine getirmektedir (age, 248).

Çoğunlukla ‘okul yılları’ olarak adlandırılan *orta çocukluk*, genellikle altı ile on iki yaşlar arasındaki dönemi ifade etmek için kullanılmaktadır ve çocukların mizahın değerini anlaması bu dönemde gelişmekte olan düşünme yeteneğinin önemli bir örneği olarak görülmektedir (age, 248).

Çocuk bu dönemde, günlük yaşam için gerekli kavramları geliştirme, vicdan, ahlak ve bir değerler ölçeği geliştirme görevlerini yerine getirebilmektedir (age, 248).

Gander ve Gardiner (age, 435-474), ergenliği ise 12-22 yaşlar arasındaki yıllara denk düşen dönem olarak tanımlamakta ve bu dönemin çocukluktan yetişkinliğe geçişin belirtisi olan çeşitli bedensel değişimlerin yaşandığı büyük bir biyolojik değişim dönemi olduğunu belirtmektedirler.

Çocuklukta eylem çerçevesinde sınırlı olan ‘düşünme’, ergenlikte birçok seçeneğin gözden geçirilip incelenmesine, eleştirel düşünebilmeye ve düşsel dünyaların kavranabilmesine dönüşmektedir (Yavuzer, 2013: 267-268).

Bu dönem 12-22 yaşlar arasındaki yılları kapsamasına karşın ergenlik döneminin ilk dört yılını kapsayan 12-16 yaşlar arasındaki çocukların bu tez çalışmasının kapsamında yer alan eserlerin hedef yaş düzeyleri arasında olduğunu belirtmek gerekmektedir.

3.4.2. Bilişsel Gelişim Dönemleri

İnsanın gelişim sürecinin, yaşa ve olgunlaşmaya bağlı olarak ortaya çıkan bilişsel farklılıklar nedeniyle fiziksel, biyolojik ve psikolojik açıdan olduğu gibi bilişsel farklılıklar açısından da çeşitli dönemlere ayrılması gerekmektedir.

Jean Piaget, insanın bilişsel gelişim sürecini düşüncenin gelişim farklılıkları temelinde dört dönemde ele almaktadır:

- Duyusal- Motor (Hareket) Dönem (0-2 yaş)
- İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)
- Somut İşlemler Dönemi (7-12 yaş)
- Soyut İşlemler Dönemi (12+ yaş) (Gander, M. J. ve Gardiner, H. W., 2010: 460).

Bu evrelerden, *duyusal-motor dönem* araştırma kapsamında incelenen kitapların hedef yaş düzeylerini içermemektedir. Bu nedenle bu dönem dışında

kalan *işlem öncesi*, *somut işlemler* ve *soyut işlemler dönemlerine* değinmenin bu çalışma için yeterli olduğu düşünülmektedir.

- **İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş)**

Bu dönemde zihinsel tasarımlama mümkündür ancak bilgi henüz sistemli bir biçimde işlenememektedir ve düşünce mantığa değil görünür durumlara dayanmaktadır (age, 460).

Bebeklikten çocukluğa geçişin yaşandığı 'İşlem Öncesi Dönem', *Sembolik (Kavram Öncesi) Dönem* ve *Sezgisel Dönem* biçiminde iki alt döneme ayrılmaktadır (Senemoğlu, 2007: 40).

Sembolik/Kavram Öncesi Dönem (2-4), dil gelişiminin oldukça hızlı olduğu bu dönemde, çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminde önemli etkiye sahip olan sembolik oyunlar sıklıkla gözlenmektedir. Bu yaş aralığındaki çocuklar, geliştirdikleri yeni kavramlar ve sembollerin anlamları kendilerine özgü olduğu ve çoğu zaman gerçek olmadığı bilinmektedir (Senemoğlu, 2007: 40). Bu dönemde, çocukların ben merkezli olduklarından dünyayı başkalarının açısından göremedikleri, nesnelere yalnız bir özelliklerine göre sınıflandırabildikleri, mantık yürütmede tümevarım ve tümdengelim yollarını kullanamadıkları, yüzeysel ve tek yönlü düşündükleri bilinmektedir (age, 42).

Sezgisel Dönem(4-7) yaş grubunda yer alan çocuklar, üst düzeyde sınıflama yapma, parça-bütün arasında ilişki kurma, korunum ilkesini öğrenme gibi eylemlerde henüz yeterli olgunluğa sahip değillerdir (age, 43).

Senemoğlu (age, 43), *korunum*'u, herhangi bir nesne ya da nesne grubunun fiziksel biçimi ya da mekandaki konumu değiştiğinde, nesnenin miktar, sayı, alan, hacim vb. özelliklerinin değişmeyeceği ilkesi olarak tanımlamaktadır.

- **Somut İşlemler Dönemi (7-12 Yaş)**

Bu yaş grubundaki çocuklarda mantığa dayalı düşünme, bilgiyi sistemli bir biçimde işleyebilme gerçekleşmektedir, ancak bu durumun somut bilgilerle sınırlı olduğu belirtilmektedir (Gander, M. J. ve Gardiner, H. W., 2010: 460).

Bilişsel anlamda oldukça hızlı bir gelişimin yaşandığı Somut İşlemler Döneminde tersine çevirebilme kavramı, dolayısıyla korunum ilkesi tamamen öğrenilmektedir (Senemoğlu, 2007: 46-47). Ayrıca bu yaş grubundaki çocuklar, benmerkezcilikten uzaklaşmalarının yanı sıra nesnelere gruplama, sıralama ve somut problemleri çözebilme gibi özelliklere de sahiptirler (age, 48-49).

- **Soyut İşlemler Dönemi (12 Yaş ve Sonrası)**

Bu döneme erişen çocuk, somut ve soyut bilgilere dayalı karmaşık durumları mantıksal ve sistemli bir biçimde çözebilmekteyken, varsayımlar kurmaya da başlamaktadır (Gander, M. J. ve Gardiner, H. W., 2010: 460).

Ergenliğe geçişin yaşandığı bu dönemde çocuk, soyut problemleri çözebilme, tümevarım ve tündengelelim yöntemleriyle düşünebilme, değerler sistemi örgütlenme gibi özellikleri edinmektedir (Senemoğlu, 2007: 48-49).

3.5. Çocuk ve Sanat

Çocuk gelişimi ve psikolojisi açısından sanat oldukça önemli bir yere sahiptir. Sanat, bir taraftan çocuğun birtakım becerilerinin gelişmesini desteklerken, diğer taraftan da estetik algısını yükseltmektedir. Bunlara ek olarak sanatın, çocuğun rahatlamasını ve gelişim sürecinde karşılaştığı kimi çatışmaların üstesinden gelmesini destekleyici bir yönü olduğu da bilinmektedir. Çocukların rahatlatma ve iyileşme kaynağı olarak, sembolik oyunu, resimleri, hayali oyun arkadaşlarını, rüyaları ve öyküleri kullandıkları uzmanlar tarafından da belirtilmektedir (Golomb, 2011: 12).

Sanatın, gelecekte toplumun yetişkin birer bireyi olacak olan çocukların görsel kültürünü de geliştireceği düşünülmektedir. Görsel kültürün, gündelik yaşam, iletişim, etkileşim biçimleri sonucunda bireyin görsel algısı, estetik bilgisi, yorum ve yargı becerisini kapsadığı (Artut, 2007: 39) dikkate alındığında, çocuğun eleştirel düşünme becerisini desteklemek için sanatla erken yaşlarda buluşmasının oldukça önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sanatın çocuğun yaşamındaki bir diğer yeri ise; çocuk sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk ile yalnız sanattan etkilenen, yararlanan taraf değil; aynı zamanda sanat yapan, üreten taraf olarak da karşılaşılabilmektedir.

Çocukların resimleri, öyküleri, şiirleri de sanat değeri taşıyabilmektedir. Bu tez çalışması kapsamında incelenen eserler arasında da az da olsa çocuk yazarlara ait kitaplar bulunmaktadır. Ancak, çocuk sanatının yetişkin sanatından farklı olduğu bilgisinden yola çıkılarak bu örneklerin çocuğun ürettiği yazımsal ürünler üzerine yürütülebilecek bir çalışmanın konusu olabileceği düşünülmektedir.

Çocuk sanatının özgün yanları bulunmaktadır. Golomb (2011: 93), çocuk sanatının kural dışı olduğunu, sanatsal gelenek ve eğilimleri umursamadığını, alışlagelmişin dışına çıktığını, kendi kendine yettiğini, kendi kendisiyle sınırlı olduğunu, çocukluk yıllarının bitiminde son doğal noktaya ulaştığını ve çocuk sanatının güzelliğinin basitlik ve açıklığından kaynaklandığını aktarmaktadır.

3.5.1. Sanatsal Gelişim

İnsanın fiziksel, bilişsel, dil gelişim evreleri ve/ya dönemlerinin yanı sıra sanatsal açıdan da belirli gelişim evrelerinden geçtiği bilinmektedir. İnsanın diğer alanlardaki gelişimi için önemli olan olgunluk kavramı, sanatsal gelişimi açısından da önemlidir.

Sanat gelişimi kapsamında yer alan estetik ve resimsel gelişim süreçleri bu araştırmanın çalışma alanına girmektedir. Çocuk yazını eserlerinde yer alan görsel öğelerin estetik ve resimsel gelişim evreleri açısından hangi yaş düzeyinde hangi özellikleri taşıması gerektiğinin bilinmesi önemli görülmektedir.

Piaget'nin bilişsel gelişim dönemleri temel alınarak Parsons tarafından geliştirilmiş olan Estetik Gelişim Evreleri Kuramı ve Lowenfeld'in ortaya koyduğu Resimsel Gelişim Evreleri Kuramı (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997: 19-22) çocuk kitaplarında görsel öğelerin hedef yaş düzeyine göre taşıması gereken özellikleri ortaya koymaktadır (*bk.* Tablo 4. – 5.).

Tablo 4. Lowenfeld'in Resimsel Gelişim Evreleri

	Şema	Renk	Uzam
Karalama Dönemi (iki - dört yaş) Devim - Duyusal	Denetimli Denetimsiz Kimileri isimlendirilmiş çizgiler El ve göz uyumu çabaları Tekrarlar	Duygusal, isteğe bağlı renk anlayışı	Her yer
Şema Öncesi (Dört - yedi yaş) Benmerkezci İşlem öncesi	Kaba formlar Düşel öykülerin çizimi Benmerkezci, altı yaşında daha sosyal dil kazanılmış yavaş ve somut düşünme	Sevdikleri renkler	Yüzen şekiller
Şematik Dönem (Yedi - dokuz yaş) Somut işlem	Kaba formlar Düşel öykülerin çizimi Somut nesnelere ve olaylarla mantıksal işlem. Örneğin, seri yapma, ölçülere göre düzenleme, sınıflandırma, durumu koruma. Başkalarının görüşlerine inanma	Eşyaya bağlı renkler; bilinen renkler	Taban çizgisi Maskeleye Karışık boyutlandırma Boşlukta Saydamlık
Gerçekçiliğin Doğuşu (Dokuz - on iki yaş) Çete çağı	Kimi hareketler görülür. Roller (kız - erkek) belirlenir. Giysiler farklılaşır. Cinsiyetlere dikkat edilir. Sevgi/nefret resimleri, eski şemalar tekrarlanır.	Gerçekçi Kimi gölgelemeler Karışık renkler	Çok yönlü taban çizgisi İlkel görünümlü perspektif sorun hala var
Biçimsel işlemler, kimi biçimsel sorunların çözümü (ortaokul)			
Gerçekçilik Dönemi (On üç - yirmi bir yaş) Ergenlik	Hareket var. Üç boyutlu biçimler soyutlama	Dışavurumcu renk ile gerçekçi renk anlayışı	Çok yönlü görüş

Tablo 5. Parsons'un Estetik Gelişim Evreleri

Evre	Konu	Anlatım	Araç -Gereç	Yargı
Öznel (Kendine özgü) (İki - yedi yaş)	Çok sevdikleri nesnelere deneyimli, o nesnelere duyarlı	Öznel duyguların etkisi	Önemli değil	Kişisel tercih
Akılcı Gerçekçi (Estetik Gerçekçilik) (Yedi - dokuz yaş)	Ev, kuş, çiçek gibi bilinen konulara ilgili	Resimdeki kişi ve olayların duygularını yaşama	Önemli değil	İdeal gerçekçi resimler
Estetik Karmaşa Biçim güzelliği ile konu güzelliğini karıştırma Dokuz - on iki yaş	Hayvanlara karşı duyarlı, İlginç ve yaşam/ölüm gibi konularla ilgili	Sanatçı duyguları ve sanatçı özgürlüğüne ilgi	Gerecin ifade gücüne ve tekniğine ilgi	Farklı olma isteği ile karmaşık duygular
Estetik Bakış Açısı Estetik görüş ve anlayış, eğitilmiş yetişkinler ulaşabilir. (Gençler, ergenlik dönemi daha ileri yaştakiler, sanat eğitimi almış kişiler)	Simgesel konular, mecazlar	Sanatsal eleman ve ilkelere duyarlı	Her çeşit gereç	Üslupta ölçüt ve biçimsel kararlar
Estetik Eleştiri Eğitilmiş sanatçılar eleştirmenler yer alır, çok az rastlanır.	Konular hakkında bilgili	Anlatımsal kavramlar	Her çeşit gereç	En idealini değerlendirme Kesin ölçütler

Resimsel ve estetik gelişim dönemlerine ait özelliklerin, çocuk kitaplarının grafik tasarımı ve yayımlanması sürecinde dikkate alınması gerekmektedir. Herhangi bir çocuk kitabının hedeflediği yaş aralığındaki çocukların estetik ve görsel algılarının hangi düzeyde, hangi özelliklerde olduğu bilimsel bir temelde ele alındığında, çocuğun metni alımlama süreci doğru tasarlanmış görsel öğelerle desteklenecek, alımlama süreci daha başarılı sonuçlanacaktır.

3.6. Yazınsal Gerçeklik - Nesnel Gerçeklik - Çocuk Gerçekliği

Genelde sanatın, özelde ise edebiyatın gerçeğin birebir yansımaları olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ya da böyle bir işlevi üstlenmesinin ne derece doğru olduğu hem felsefe hem de sanat alanlarında uzmanların yıllardır tartışmakta olduğu bir konudur. Bir sanat eserinin gerçeği ne kadar yansıtması gerektiği, sınırları belirlenemeyen, çeşitli yazınsal yaklaşımların ayrılığının belirleyici ögesi olan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Aytaç, 2009: 296).

Nesnel gerçeklik, yazınsal yapıtlar için bir çıkış noktası olarak görülmektedir. Ancak, yazınsal bir eserin göstergeler dizgesinin iki işlevi vardır, birincisi özerklik, ikincisi ise iletişimsel işlevidir (Kula, 2012: 33). Dolayısıyla bir yazınsal eserin, gerçeği birebir yansıtmanın öncesinde, yazarının ürettiği nesnel gerçeklikten yola çıkan özgün gerçekliği yansıtması eserin iletişimsel işlevini destekleyen estetik yönünü güçlendirmektedir.

Bir yazınsal eserin nesnel gerçekliği eksiksiz bir kopyalama tekniğiyle yansıtmasından ziyade, estetik yönünün güçlü olması okurun alımlama sürecinde iletişimsel yönü güçlendirerek alımlama sürecinin başarısını destekleyecektir. Nesnel gerçeklik ile yazınsal gerçeklik arasındaki ilişkiyi düzenleyen bu bakış açısının, çocuk yazını eserleri için de aynı öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bu noktada ise, çocuk gerçekliği ile yetişkin gerçekliği arasındaki ayrıma değinmek gerekmektedir.

Birçok uzmanın, çocuk gerçekliği ile yetişkin gerçekliği arasında belirgin ve göz ardı edilemeyecek bir farklılık yer aldığı konusunda hemfikir olduğu görülmektedir (Piaget, 2005; Dilidüzgün, 2007; Sever, 2008).

Çocuk gerçekliği ile yetişkin gerçekliği arasındaki bu ayrımın kaynağının, Dilidüzgün (2007: 21), çocuğun farklı imgelerle dünyaya bakması sonucu çevresini farklı algılaması; Sever (2008: 31), çocuğun deneyim sınırlılığının yetişkin düzeyindeki düşünce karmaşıklığını anlamasını zorlaştırması; Piaget ise (2005: 33), sosyalleşmede engel durumunda olan ve doğuştan gelen benmerkezcilik olduğunu belirtmektedirler.

Çocuğun gerçeklik algısının ve buna bağlı olarak düşünce tarzının farklılığı göz önünde bulundurulduğunda, okuma ve alımlama sürecinin de farklı olduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla çocuğun kendine özgü oluşturulmuş kitaplara gereksinimi olduğu belirtilmektedir (Dilidüzgün, 2007: 21).

3.7. Çocuk Yazını

Yaşamın gerek eğitim gerek kişisel gelişim açısından en kritik dönemlerini kapsayan çocukluk dönemi, yazın alanında da belirli bir özen gerektirmektedir. Dolayısıyla çocuk yazını özel bir yazın alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların gelişim süreçlerine ve eğitimlerine katkı sağlama amacı bulunan çocuk yazını, son üç yüz yıllık bir dönem içerisinde gelişen bir alandır (Yalçın ve Aytaş, 2003: 16).

Çocuk yazını alanında çalışan uzmanlar bu alanı çeşitli tanımlarla açıklamaktadırlar. Sınar Çılgın (2007: 13), çocuğun duygu, düşünce, hayal, istek ve özlemlerine cevap vermek amacıyla oluşturulan yazın biçiminde tanımlarken; Dilidüzgün (2007: 18), çocuk yazınının 4-12 arası yaşlara yönelik yazınsal ve düşünsel temelli çocuk kitapları ya da yazını olabileceğini belirtmektedir.

Çocukların gelişimlerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamı olduğu belirtilen çocuk yazını (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17); Şirin (2007: 16)'e göre ise,

Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriğiyalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.

Çocuk yazını ile yazın arasındaki ayrımın nedeni, çocuğun yetişkinden farklı algılama biçimine sahip olmasıdır (age, 14). Çocuğun yetişkin bir bireyden çok daha farklı bir algılama biçimine sahip olmasının temelinde çocuk gerçekliğinin, yetişkin gerçekliğinden farklı olmasına dayanmaktadır.

Çocuğun gerçeklerinin, alımlama biçiminin, dünyayı algılama biçiminin yetişkinlerden farklı olması ise, çocuk yazınının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Dilidüzgün, 2007: 19). Çocukluk çağı olarak adlandırılan 0-16 yaş aralığındaki gelişim evrelerinin özellikleri dikkate alındığında, yetişkinlere yönelik yazılmış olan edebi eserlerin çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine her zaman uygun düşmeyeceği ifade edilmektedir (Oğuzkan, 2010: 3).

Çocuk, içinde bulunduğu gelişim evresinin gerektirdiği algılama düzeyine uygun bilinçli bir çabayla hazırlanmış bir kitabı okuduğunda kendini tanımada ve çevresini algılamada elde edeceği kazanımlar yetişkin algısına uygun bir esere kıyasla çok daha başarılı olacaktır.

3.7.1. Çocuk Yazınının Türkiye'deki Gelişimi

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra pedagojik çalışmaların başlamasının, Türkiye'de çocuk yazınının ortaya çıkmasını sağladığı belirtilmektedir (Sinar, 2007: 547). Ancak, çocuk yazınında ilk ciddi adımların Cumhuriyet'in ilanını takip eden yıllarda atıldığı ifade edilmektedir (age, 557).

1940 yılına kadar iyi niyetli çabalar gösterilmiş olsa da çocuk yazını alanında ortaya koyulan ürünlerin yetersiz olduğu, 1943 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ağırlıklı olarak çeviri yayınlardan oluşan yüz kadar kitap yayımlatmasının dahi alandaki açığı kapatamadığı aktarılmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2003: 25).

1966'ya kadar olan süreçte kültürel çalışmalar, kitap fuarları gibi etkinlikler çerçevesinde kısmen hareketlilik kazanan Türk çocuk yazınının, 1966'dan sonra büyük bir ilerleme gösterdiği bilinmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2003: 26). 1979 yılının dünya genelinde 'Çocuk Yılı' kabul edilmesiyle Türkiye'de de çocuk yazınının dikkatleri daha fazla üzerine çektiği, 1980 sonrasında ise daha bilinçli bir döneme girdiği ifade edilmektedir (Yılar ve Turan, 2010: 242). Bu dönemden günümüze doğru geldiğinde, gerek çocuk yazını ürünlerinin, gerek çocuk yazını yazarlarının, gerekse de bu alandaki ürünlerin niteliklerinin giderek arttığı belirtilmektedir (age, 244).

3.7.2. Çocuk Yazınının İşlevi

Çocuğun dil gelişimi sürecinde önemli bir yere sahip olan okuma becerisinin gelişmesinde nitelikli çocuk yazını eserlerinin katkısı oldukça önemlidir.

Nitelikli bir çocuk yazını eserinin eğitici-öğretici olması ve ahlaki değer yargılarını içermesinin yanında yazınsal değer taşıması ve estetik kaygılarla yazılması gerekmektedir (Aytaş, 2003: 16). Bu amaçla ortaya çıkarılan bir çocuk kitabı, çocuğun kişisel gelişimini, dil gelişimini, okuma becerisini geliştireceği gibi, iyi bir yazın okuru olarak gelişmesine de katkı sağlayacak, aynı zamanda estetik değerlerini de iletilecektir. Gültekin (2011: 7), çocuk yazını eserlerinin çocuğun dilsel, kültürel ve düşünsel olarak gelişimine katkı sağlaması, dünyaya bakış açılarını zenginleştirmelerini sağlaması ve çocuğu üretkenliğe teşvik etmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bunların yanı sıra, çocuk yazınının, okuma alışkanlığının kazanılmasında da etkili olduğu belirtilmektedir (Dilidüzgün, 2007: 23; Sever, 2008: 19). Nitelikli bir çocuk kitabı, alımlama süreci sonunda çocuğun okumaya yönelik önyargılarının kırılmasıyla ve yazınsal duyarlılığının artmasıyla birlikte okuma alışkanlığının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Çocuk yazını, çocuğu duyarlı bir birey, iyi bir yazın okuru olmaya hazırlama işlevini (Şirin, 2007: 15) yerine getirirken, bir düşüncenin, inancın doğruluğuna çocukları inandırmaya çalışmamalı; çocuğun kendini, insanı ve yaşamı tanımasını sağlayacak yaşam durumları yaratmalıdır (Sever, 2008: 30). Çocuğun herhangi bir inanç, düşünce ya da ideoloji temelinde yetiştirilmesini hedefleyen bir çocuk kitabı, çocuğun gerçek bir duyarlılık geliştirmesini sağlamaktan uzaklaşacaktır. Çocuk okur, alımlama sürecinde yönlendirilmemeli, nesnel gerçeklikleri keşfetmesi için desteklenmelidir.

Bütüncül olarak bakıldığında, çocuk yazınının işlevi en genel ifadeyle, çocuğun her yönüyle nitelikli bir birey olarak yetişmesine diğer bilim alanları gibi katkı sağlamaktır (Kıbrıs, 2006: 3).

3.7.3. Çocuk Yazını Eserlerinde Bulunması Gereken Yapısal Özellikler

Çocuk yazını eserlerinin taşınması gereken özelliklerin belirlenmesi, gerek çocuk yazını kapsamına girebilecek eserlerin belirlenebilmesi gerek çocuk kitabı yazarlarının üretim süreçlerini ve alan uzmanlarının çalışmalarını kolaylaştırmak açısından oldukça önemlidir. Yalçın ve Aytaş (2003: 18), konusu ya da kahramanı çocuk olan her kitabın çocuk yazını içerisinde kabul edilemeyeceğini vurgulamaktadırlar. Bu konuda herhangi bir denetimden söz edilebilmesi için öncelikle çocuk kitabının niteliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Böylece, hangi eserlerin çocuk yazını kapsamına giremeyeceği de kolaylıkla saptanabilmektedir.

Çocuk kitaplarının belirlenmiş sabit özellikleri bulunmamaktadır. Yapısal özelliklerin hemen hepsinin olması gereken biçimleri yaş düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Ancak genel olarak çocuk kitaplarındaki yapısal özelliklerin çocuğun kitaba yönelik algısını etkilediği bilinmektedir. Sever (2008: 199), kitapların çocukları okumaya yönlendirecek bir tasarım anlayışıyla hazırlanması, çocukların kendileri için üretilen kitaba verilen önemi, gösterilen saygıyı, özeni anlayabilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

3.7.3.1. Çocuk Yazını Eserlerinde Bulunması Gereken Dış Yapısal Özellikler

Çocuk yazını eserlerinin taşınması gereken dış yapısal özellikler, kitabın boyutları, kapağı, ciltleme tekniği gibi özelliklerini kapsamaktadır. Çocuk kitaplarında dış yapısal özelliklerin nasıl olması gerektiği çeşitli kaynaklarda belirtildiği biçimde aşağıda yer almaktadır (Yılar ve Turan, 2010: 53; Kıbrıs, 2010: 39; Sınar Çılgın, 2007: 78):

- **Hacim ve Ağırlık**

Çocuk kitabı çocuğun taşıyabileceği hacim ve ağırlıkta olmalıdır. Genel olarak okul öncesi çocuklara yönelik kitaplar görsel öğelerin daha fazla yer tutması gibi nedenlerle nispeten daha büyük boyutlarda (A4-21x29, A5-14x21) basılabilmekteyken, 1. 2. 3. sınıflarda farklı boyutlar tercih edilebilmekte, daha büyük yaşlara doğru gidildikçe ise daha küçük ve standart bir boyutta (A5-14x21) basılabilmektedir.

- **Kapak**

Çocuk kitapları hangi yaş düzeyine göre olursa olsun kapakları ilgi çekici olmalıdır. Çünkü çocuğun kitaba yönelik ilk izlenimini oluşturacak olan kitabın kapağı ve dış görünüşüdür. Bu nedenle kapak renkli ve resimli olmalı, kapak resmi kitabın içeriğiyle ilişkili olmalıdır.

Çocuk kitaplarının kapakları, çocukların hareketli yapıları göz önünde bulundurularak, kalın ve dayanıklı malzemeden üretilmelidir. Böylece kitabın uzun süre korunabilmesi sağlanabilmektedir.

- **Cilt Niteliği**

Çocukların hareketli yapıları ve kitaplara birer oyuncak gibi sahip olma ve oynama eğilimleri nedeniyle çocuk kitaplarının oldukça sağlam ciltleme teknikleriyle hazırlanması gerekmektedir.

Sayfalar tek tek değil, toplu biçimde formalanarak ciltlenmeli, zımba yerine dikiş kullanılarak tutkalla da desteklenmelidir. Bu sayede kitap daha uzun süre korunabilmektedir.

3.7.3.2. Çocuk Yazını Eserlerinde Bulunması Gereken İç Yapısal Özellikler

Çocuk yazını eserlerinin taşınması gereken iç yapısal özellikler, kitabın kağıt kalitesi, satır özellikleri, punto büyüklüğü, görselleri, görsel-metin dengesi, görsel-metin uyumu vb. özelliklerini kapsamaktadır. Çocuk kitaplarında iç yapısal özelliklerin nasıl olması gerektiği çeşitli kaynaklarda belirtildiği biçimde aşağıda yer almaktadır (Yılar ve Turan, 2010: 53; Kıbrıs, 2010: 39; Sınar Çılgın, 2007: 78).

- **Kâğıt Kalitesi**

Çocuk kitaplarında kullanılan kağıdın birinci veya ikini hamurdan olması gerekmektedir. Kağıt ne saman kağıdı gibi dayanıksız ne de kuşe kağıdı gibi göz yorucu bir parlaklıkta olmalıdır; dayanıklı ve mat bir yapıda olmasının tercih edilmesi gerekmektedir.

- **Satır Nitelikleri**

Sayfa kenarlarının ve satır aralarının yetişkin kitaplarından daha geniş olmasının önemli olduğu belirtilmektedir.

- **Yazı Boyutu**

Punto büyüklüğü, 1. sınıf düzeyindeki çocuklar için en az 20-24 punto, 2. sınıf düzeyindeki çocuklar için en az 18-20 punto, 3. sınıf düzeyindeki çocuklar için en az 14 punto, 4. ve 5. sınıf düzeylerindeki çocuklar için en az 12 punto olmalıdır. Daha büyük yaşlardaki çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda ise harf büyüklüğünün 10 puntodan daha küçük olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

- **Görsel ve Metin Dengesi**

Çocuk kitapları, okul öncesi düzeyde tamamen resimli olabilmekteyken, 1. sınıf düzeyinde 3/4, 2. sınıf düzeyinde 1/2, 3. sınıf düzeyinde 1/4 oranında görsel öge içermelidir. Çocuk kitaplarında metinle ilişkili görsel öğeler (resim, fotoğraf vb.) alanyazında *illüstrasyon* (resimleme) olarak bilinmektedir.

Bu özelliklerin dışında, çocuk kitaplarında sayfa sayısının yaş ve sınıf düzeyleriyle anlamlı biçimde değişmesi gerektiği, hedeflenen okur kitlesinin yaş düzeyi arttıkça sayfa sayısının da arttırılabileceği düşünülmektedir. Sayfa sayısı fazlaştıkça bölüm sayısının da artması okuma sürecini kolaylaştırmaya katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

3.7.3.3. Türk Çocuk Yazını Derlemi İç ve Dış Yapı Ölçütleri

Çocuk yazını alanında çalışan uzmanlar, çocuk kitaplarını incelerken eserleri genellikle *biçimsel özellikler* ve *içeriksel özellikler* şeklinde iki ana başlık altında ele almaktadırlar.

Bu çalışma kapsamında incelenen eserler *iç ve dış yapısal özellikler* açısından değerlendirilmektedir. Burada *iç yapı* ifadesi kitabın iç kısmına ait yapısal (biçimsel) bileşenleri, *dış yapı* ifadesi ise kitabın dış kısmına ait yapısal (biçimsel) bileşenleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

İç yapısal özellikler, kitabın sayfa sayısı, bölüm sayısı, satır özellikleri, punto büyüklüğü, görsel öğelerinin sayısı, görsel öğelerinin türü, görsel öğelerinin nitelikleri, görsel-metin dengesi, görsel-metin uyumu gibi özelliklerini; dış yapısal özellikler ise kitabın boyutu, kapağının nitelikleri, ciltleme tekniği gibi özelliklerini kapsamaktadır (*bk.* Tablo 6.).

Tablo 6. TÇYD İç ve Dış Yapı Ölçütleri

TÜRK ÇOCUK YAZINI DERLEMİ'NDE DEĞERLENDİRİLEN İÇ VE DIŞ YAPI ÖLÇÜTLERİ	
DIŞ YAPI ÖĞELERİ	<ul style="list-style-type: none"> • Boyut • Kapak Niteliği • Ciltleme Tekniği
İÇ YAPI ÖĞELERİ	<ul style="list-style-type: none"> • Bölüm Sayısı • Sayfa Sayısı • Satır Nitelikleri <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sayfa Satır Sayısı ▪ Satır Uzunluğu ▪ Satır Eni • Punto Büyüklüğü • Görsel Nitelikleri <ul style="list-style-type: none"> ▪ Görsel Sayısı ▪ Görsel Türü ▪ Görsel Niteliği ▪ Görsellerin Metinsel Niteliği ▪ Görsel-Metin Düzeni ▪ İçerik-Görsel Uyumu • Grafik Tasarımcı/Çizer Durumu

3.7.4. Çocuk Kitaplarında Görsel Öğeler

Her ne kadar yetişkinlerin haz alma kaynaklarına göre sınırlı bir durumda olsa da çocukların da okudukları yazınsal metinlerden haz almaları gerekmektedir (Sever, 2008: 31). Bu gereklilik çocukların okuma alışkanlığı kazanmasını, kişisel, estetik ve sanatsal gelişimlerini destekleme gibi birçok amacın ortaya koyduğu ortak gereklilik olarak değerlendirilebilir.

Çocuk okurun kitap okurken alacağı estetik hazzın, çocuk ve kitap arasındaki ilişkiyi sağlamlaştıracağı ve böylelikle okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Kuru ve çocuksu anlatımın egemen olduğu,

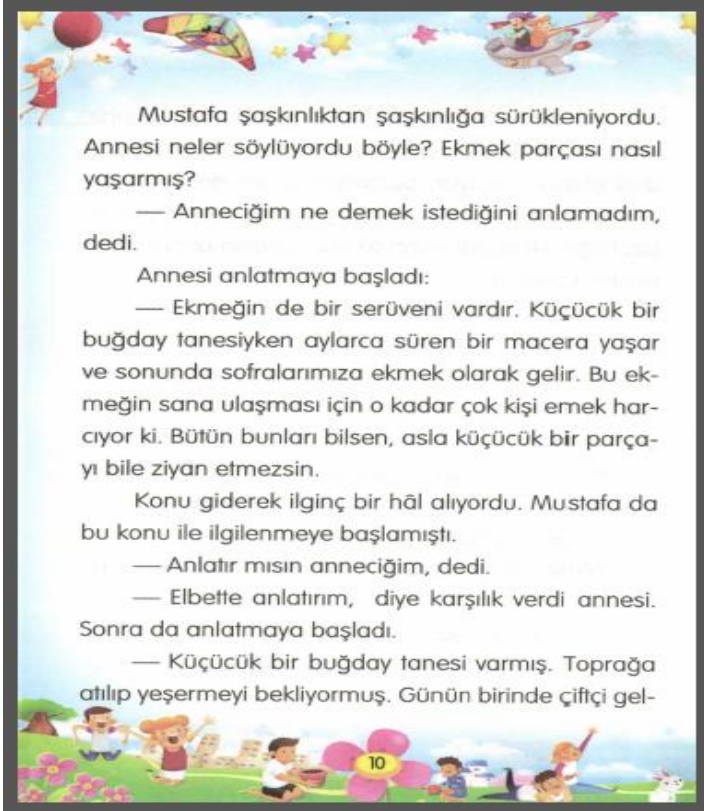
yapay bir öğreticiliği temel edinmiş yayınların çocuğun beklentilerini karşılayamamasının yanı sıra çocuk ve kitap arasındaki ilişkiyi de zayıflatacağı belirtilmektedir (age, 20). Dolayısıyla çocuğun kitaptan estetik bir haz duyabilmesi için içeriğin yanı sıra kitabın birtakım görsel öğelerle de desteklenmesi gerekmektedir. Üstelik hedef yaş düzeyi azaldıkça söz konusu görsel öğelerden oluşan destek mümkün olduğunca artırılmalıdır.

Bir nesnenin veya olayın algılanması zihinde canlandırmakla gerçekleştiği ve söz konusu canlandırma hafızada ne kadar netleşirse o kadar çabuk düşünüp kolay öğrenilebildiği ifade edilmektedir (Artut, 2007: 171). Bu nedenle, çocuk okurun okuduğu ya da dinlediği herhangi bir metnin iletisini algılama sürecini hızlandırması ve netleştirmesinde görsel öğelerin oldukça önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

Yılar ve Turan (2010: 53), çocuk kitaplarında resimlerin metni açıklama, tamamlama ve süsleme görevlerini üstlenebildiğini belirtmekteyken; Oğuzkan (2006: 373), çocuk yayınlarında yer alan resimlerin sade, açık, konuya uygun ve sevimli olması gerektiğini vurgulayarak, söz konusu resimleri işlevlerine göre üçe ayırmaktadır:

- **Süsleyici Resimler**

Konunun açıklanmasını değil metnin daha estetik bir biçimde sunulmasını sağlar (Kıbrıs, 2010: 40). Bu resimler, sayfa kenarlarında veya sayfa numaralarının üzerinde yer alabilen, konuyla tamamen ilgisiz ya da kısmen ilgili nesnelere oluşan resimlerdir (*bk.* Şekil 6.).

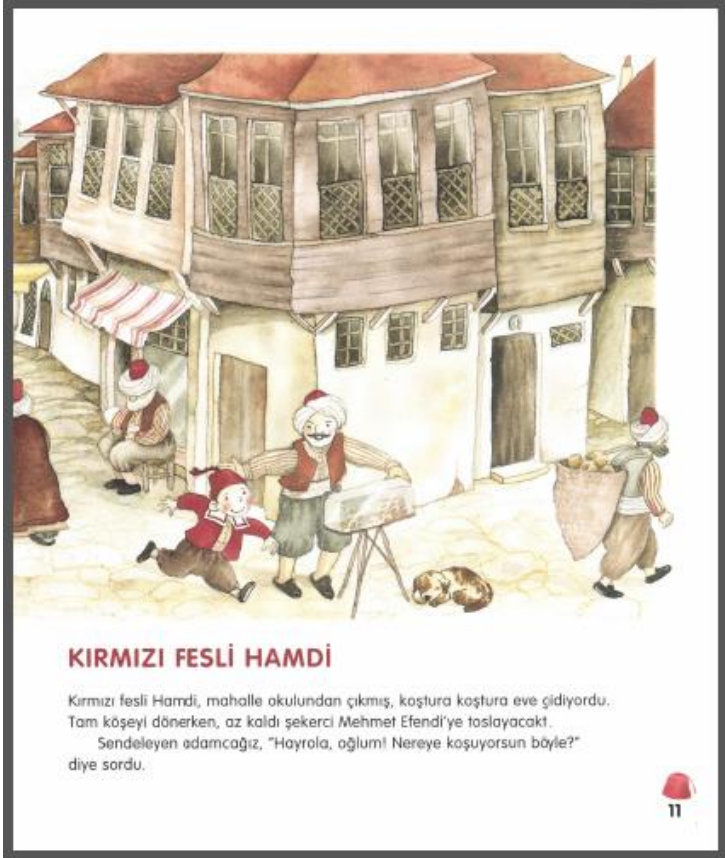

Şekil 6. Metni Süsleyici Resim Örneği

- **Metni Açıklayıcı Resimler**

Metnin derinlemesine anlaşılmasına, yorumlanmasına yardımcı olarak anlatımı somutlaştırmayı sağlar (Kıbrıs, 2010: 40; Yılar ve Turan, 2010: 53). Bu resimler, içerikte anlatılan olayın, durumun veya nesnenin resmedilmesine dayanan görsellerdir (bk. Şekil 7.).

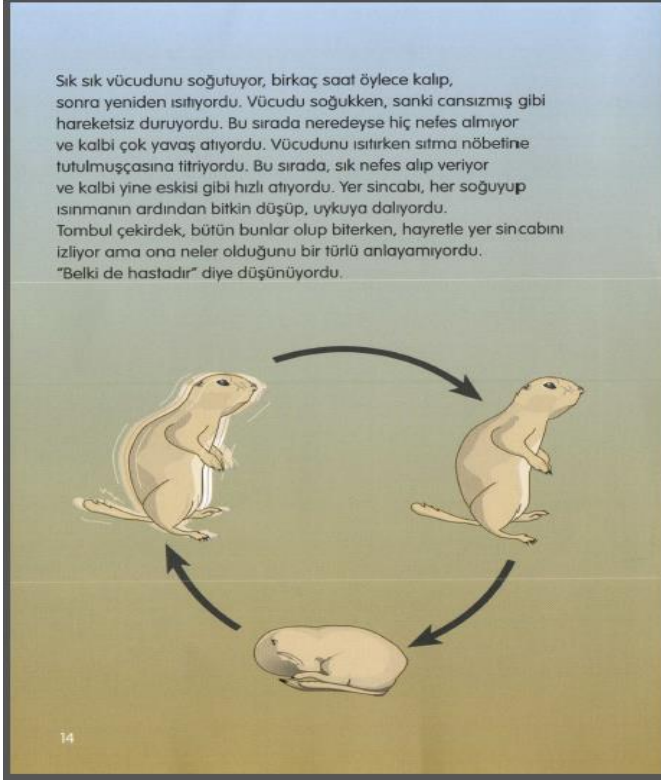

Şekil 7. Metni Açıklayıcı Resim Örneği

- **Metni Tamamlayıcı Resimler**

Yazıyla anlatılması güç konuları çizim yardımıyla açıklar. Böylece metnin daha iyi anlaşılmasını ve netleşmesini sağlamaktadır (Kıbrıs, 2010: 40; Yılar ve Turan, 2010: 53). Bu resimler, genellikle şema, kroki, grafik vb. görsellerdir (bk. Şekil 8.).

Şekil 8. Metni Tamamlayıcı Resim Örneği

Yukarıda değinilen yaygın içi resim türlerinden özellikle açıklayıcı ve tamamlayıcı resim türleri, çocuk okurun metni anlamaya sürecine önemli katkılar sağlamakta, süsleyici resimler ise estetik gereksinimini karşılayarak keyifli bir okuma süreci yaşamasına katkıda bulunmaktadır.

Görsel öğenin ilgili olduğu metinle aynı sayfada yer alması gerektiği belirtilmektedir (Sınar Çılgın, 2007: 78). Ancak bu durum kitabın yaş düzeylerine bağlı olarak farklılaşan sayfa boşluğuna ve satır sayısına göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin metnin yoğun ve sayfa satır sayısının fazla olduğu eserlerde görseller yarım sayfaya sıkıştırılabilmektedirken, okul öncesi düzeye hitap eden çoğu kitapta tam sayfa resmin üzerine yazılan bir-iki satır metin ile karşılaşılabilmektedir. Dolayısıyla görsel-yazı düzenine ilişkin kesin

kurallar koyabilmek gerçekçi görünmemektedir. Ancak okul öncesi düzeye yönelik kitapların metin yoğunluğu genellikle az olduğu için görsellerle ayrı sayfalarda yer alamayacağı düşünülmektedir.

1976 yılında İngiltere’de ne tür resimlerin çocuklarda ne tür tepkilere yol açtığını ve verilen tepkinin yaşa, yetiye ya da deneyime bağlı olarak nasıl bir değişiklik gösterdiğini ortaya koymayı amaçlayan deneysel bir araştırma yapılmıştır. Deneyde aynı nesnelerin soyut ve somut çalışılmış biçimleri çeşitli yaşlardaki kız ve erkek çocuklara gösterilerek tercihlerindeki eğilimler saptanmıştır. Araştırma sonunda, yaş grubu veya cinsiyet fark etmeksizin çocukların genellikle daha somut olan resimleri tercih ettikleri görülürken, tercihlerin yaşa göre değişkenlik gösterdiği ancak cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (Smerdon, 1976: 20). Araştırma, çocuk kitaplarında yer alacak görsel öğelerin somut çizgilere sahip olması gerektiğini ve yaşa göre çizgisel tercihlerin değişebildiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, çocuk kitaplarında yer alacak görsel öğelerin hazırlanmasında ya da seçilmesinde söz konusu kitabın hedeflediği yaş düzeyinin sanatsal ve çizgisel gelişim özelliklerinin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

İnsan psikolojisi ve duyguları üzerinde çizgiler kadar renklerin de niteliklerinin, işlevselliklerinin ve etkilerinin belirleyici olduğu bilinmektedir (Artut, 2007: 152). Renkler, insanlar üzerinde yarattıkları etkileri bakımından sıcak ve soğuk olmak üzere sınıflandırılabilir. *Sıcak renklerin* (kırmızı, turuncu, sarı) insanlarda neşe, hareket ve rahatlık, *soğuk renklerin* (mavi, yeşil, mor) ise rahatlık ve dinlendirici etkiler yarattığı aktarılmaktadır (Artut, 2007: 151). Bu bilgilerin çocuk kitaplarında yer alan görsellerin tasarım sürecinde dikkate alınmasının, iletilmek istenen duygunun çocuk tarafından daha sağlıklı biçimde algılanmasını sağlamak açısından önemli görülmektedir.

Tablo 4.’te yer alan ve Lowenfeld’in geliştirdiği “Resimsel Gelişim Evreleri Kuramı”na göre çocuk kitaplarında yer alan görsellerin Piaget’in ortaya koyduğu zihinsel gelişim evrelerine denk gelen yaş aralıklarında hangi öne çıkan özellikleri taşıması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bilgiler ışığında,

- 2-4 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan kitap görsellerinin öykünün içeriğini aktaran ayrıntılı çizimlerden daha çok basit ve net çizgilerden oluşan, duyguyu ifade eden renklerin kullanımına özen gösterilen yapıda olması ve temiz, ayrı bir sayfada yer alması gerekmektedir. Örneğin,

kaplumbağa ve tavşan masalındaki olayın resmedilmesi değil net ve bilinçli renklendirilmiş bir tavşan resminin kullanılması tercih edilebilir. Buna ek olarak, öykü çocuklara okunduktan sonra çizim tamamlama, boyama gibi alıştırmalarla da desteklenmesi yararlı görülmektedir.

- 4-7 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan kitap görsellerinin önceki döneme göre biraz daha öykünün içeriğini ifade eden, öyküdeki ana karakterin diğerlerine göre öne çıktığı görseller olmalıdır. Bu yaş aralığında da boyama alıştırmalarına yer verilmesi gerekmektedir.
- 7-9 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan kitap görsellerinin artık çocuk yayını illüstrasyonu veya metni açıklayıcı resimler olarak adlandırılan görsel öğelerden oluşabileceği düşünülmektedir. Ancak, nesnelerin bilinen gerçek formlarının veya renklerinin dışına çıkılmaması, soyut çizimlerden kaçınılması gerekmektedir.
- 9-12 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda cinsiyet farklılıklarının netleştiği, yüz ifadelerinde duyguların net biçimde görülebildiği görsellerin yer alması ve soyut çizimlerden kaçınılması gerekmektedir.
- 13-16 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda ise sanatsal ve estetik algı daha da geliştiği için soyut çizimlere yer verilebilir. Ancak bu yaş grubundaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda görsel öğelere diğer yaşlarda olduğundan daha az yer verilebilir.

3.7.4.1. İllüstrasyon Kavramı

Sözcük anlamı “resimleme” olan illüstrasyon, bir konuyu, bir metni açıklama, yorumlama amacıyla yapılmaktadır (Sürmeli, 2004: 24).

İllüstrasyon; başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan bütün görsellere genel olarak verilen ad (Becer, 2008: 210), bir konunun, resim çizim yolu ile açıklanması, yazılı bir metni açıklamada kullanılan resim, herhangi bir şeyin anlamını güçlendirmek için uygulanan çizim (Çakır, 2001: 37) gibi çeşitli ifadelerle tanımlanmaktadır.

Genel tanımıyla, illüstrasyon bir nesnenin, metnin, olayın, durumun, düşüncenin veya duygunun yorumlanarak ifade edilmesi biçiminde ortaya çıkan resim, fotoğraf gibi görsel öğelerdir.

Karşılaşılan illüstrasyon tanımlarından da anlaşılabilceği gibi, resim ve illüstrasyon arasındaki en önemli fark kendi dışında var olan bağımsız bir iletiyi betimleme özelliğidir. İllüstrasyonu bağımsız bir sanat yapan en önemli etkenin katılan yorum, düşünce, uygulama ve teknikteki özgünlük olduğu da belirtilmektedir (Aydın, 2012: 15).

3.7.4.1.1. İllüstrasyon Türleri

İllüstrasyonların betimlediği her ne ise, onunla bir bütünlük taşımasının önemli olduğu belirtilmektedir (Aydın, 2012: 15). İllüstrasyonların betimledikleri metin, olay, durum, duygu ya da düşüncelerin içinde yer aldıkları uygulama veya uzmanlık alanlarına göre farklı amaçlar için oluşturulmaktadır. Örneğin, illüstrasyonlar reklamcılık alanında herhangi bir ürünün tanıtımı amacıyla yapılırken; yayın alanında metinlerin alımlama süreçlerini ve estetik değerlerini desteklemek amacıyla yapılmaktadır.

İllüstrasyonların kullanıldıkları alanlara ve buna bağlı olarak amaçlarına göre birkaç türe ayrıldığı görülmektedir (Becer, 2008: 210-211).

- **Reklam İllüstrasyonları**

İllüstrasyonların reklamcılık alanında vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu bilinen bir gerçektir. İllüstrasyon çalışmalarının bu alandaki amacı bir ürünü veya bir hizmeti tanıtmaktır.

- **Yayın İllüstrasyonları**

Gazete, dergi, kitap ve ansiklopedilerdeki makale, haber, öykü, roman, şiir ve açıklamalara eşlik eden illüstrasyonlar, yayın illüstrasyonu olarak tanımlanmaktadır.

- **Bilimsel ve Teknik İllüstrasyonlar**

Çeşitli bilim dalları veya uzmanlık alanları için öğretici ve tanımlayıcı nitelikte hazırlanan illüstrasyonlar, bilimsel ve teknik illüstrasyonlar olarak adlandırılmaktadır.

İllüstrasyonlarda kullanılan teknikler ise şunlardır (age, 2008: 212-219):

- Kurşunkalem ve Kuruboya Teknikleri
- Mürekkeple Çizim Teknikleri
- Keçeli Kalem ve Marker Teknikleri
- Suluboya ve Anilin Boya Teknikleri
- Pastel Boya Tekniği
- Guaj ve Tempera Teknikleri
- Akrilik Boya Teknikleri
- Karışık Teknikler
- Püskürtme Teknikleri
- Bilgisayar Destekli İllüstrasyon Tekniği

3.7.4.1.2. İllüstrasyonun Çocuk Kitaplarındaki İşlevi ve Önemi

Görsel algı her zaman temel bir öğrenme sağlamakta ve sosyallik hakkında çocuklara bilgi vermektedir. Çocuk bu sayede metne ilişkin iletişimsel koşulları tamamlayarak görsel ve işitsel algısına yanıt bulmaktadır (Gülpınar, 2010: 55). Çocuğun iletişimsel bir ortam yakalayarak kitapla buluşması, metnin iletisini birden fazla uyararla birlikte alması hem daha keyifli bir okuma süreci hem de daha başarılı bir alımlama süreci yaşaması sağlamaktadır.

Berger (2003: 7-8), görmenin sözcüklerden önce geldiğini ve sözcüklerle tam olarak anlatılamayan durumları kişiye kolaylıkla aktarabildiğini belirtmekte; dolayısıyla, çocukta görmenin konuşmadan daha önce başlamasının da önemli bir ayrıntı olduğunu vurgulamaktadır. Bu düşünce, yazarın vermek istediği iletiyi; illüstrasyonlar aracılığıyla kavratmanın önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocuk kitaplarındaki görseller (resim, fotoğraf, kolaj vb.), yayın illüstrasyonları kapsamında yer almaktadır. Becer (2008: 211), illüstrasyonların en özgür uygulama alanının çocuk kitapları olduğunu belirtmektedir. Çocuk

kitaplarındaki illüstrasyonların, çocuk okurun metni alımlama sürecini destekleyen çok önemli öğeler olduğu bilinmektedir.

Yayın sektöründe çalışan bir illüstratör, üzerinde çalışacağı metnin içeriği hakkında bilgi sahibi olmalı, metindeki iletiyi ve duyguyu resim diline aktarabilmelidir (Becer, 2008: 210). İllüstratörün, özellikle de çocuk yayınları sektöründe çalışıyor ise, çok daha özenli ve bilinçli bir üretim süreci yürütmesi gerekmektedir. Betimlemesi yapılan eserin hedeflediği yaş düzeyinin gelişimsel özellikleri dikkate alınmalıdır. Ayrıca, hedef yaş düzeyindeki çocukların sanatsal gelişim özelliklerine uygun teknikler seçilmelidir.

İllüstrasyon kavramının çocuk kitaplarındaki karşılığının ise metni açıklama ve anlaşılır kılma işlevi nedeniyle ‘açıklayıcı’ olarak adlandırılan görsel kategorisinde yer alan resimler olduğu düşünülmektedir.

Çocuk okuyucunun sözel metni anlamlandırmasına yardımcı olan uygun bağlamların oluşturulabilmesi için sözel metnin iletisinin görsel iletilerle desteklenmesi gerekmektedir (İşeri, 2010: 83).

New York Eyalet Üniversitesi’nde resimli kitaplarda yer alan görselleri çocuklar için güzel yapan ölçütleri belirlemek amacıyla 24 okul öncesi çocuk üzerinde deneysel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çocuklara iki ay süresince farklı kitaplardan, farklı sanatçılar tarafından çizilmiş kurgusu olan ve olmayan “ayı” konulu resimler gösterilerek, en çok beğendiklerini seçmeleri ve seçimlerini gerekçelendirmeleri istenmiş, ağırlıklı olarak belirtilen gerekçeler değerlendirilmiştir. Araştırmada görsellerin renklerinin ve duygu durumlarının çocukların ilgisini çektiği, ancak konunun sunum şeklinin önemsiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (House ve Rule, 2005: 285). Bu çalışmanın sonuçları özellikle okul öncesi düzeydeki çocuklara yönelik kitaplardaki görsellerin çocuğun ilgisini çekmede kurgudan daha önemli olduğu düşüncesini desteklemektedir.

3.8. Okunabilirlik Kavramı

Okunabilirlik kavramı Doğal Dil İşleme (DDİ)’nin bir konusudur. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri hem anadili öğretiminde hem de yabancı dil öğretiminde önemli bir ayrıntıdır. Gerek çocuğun düzeyine/ yaşına uygun kitapların seçilebilmesi, gerek ders kitaplarında yer alan metinlerin söz konusu

sınıf düzeyine uygunluğunun belirlenebilmesi açısından okunabilirlik önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Okunabilirliğin okuduğunu anlamaya etkisi konusunda yapılan araştırmalar genel olarak okunan metnin okunabilirlik düzeyi ile okuyanın anlamlandırma oranı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Çetinkaya, 2010: 23).

Okunabilirlik kavramı metinlerin okuyucu tarafından anlaşılabilirlik düzeyinin *kolay* ya da *zor* biçiminde değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Ateşman, 1997: 71).

Okunabilirlik ölçümü için geliştirilen yazılımlar, kullanıcıya yazdığı metni hedef okuyucu düzeyine göre kolaylaştırmak ya da zorlaştırmak için metinde ne gibi değişiklikler yapılması gerektiği konusunda bilgi vermektedir (Ateşman, 1997: 72). Dolayısıyla, hangi düzeydeki okuyucuya, hangi güçlükteki metnin önerilmesi gerektiğini belirleyebilmek açısından da metinlerin okunabilirlik düzeylerinin bilinmesi önemlidir.

Çocuk yazını eserlerinde okunabilirlik düzeyi kolaydan zora doğru gittikçe, kullanılan illüstrasyonların sayısının artması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü anlaşılabilirlik niteliksel özelliklerinin yanı sıra niceliksel birtakım özelliklere de bağlıdır (Ateşman, 1997: 71) ve bu niceliksel özellikler arasında görsel öğeler ile okunabilirlik düzeyleri de yer almaktadır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmann örneklemine oluşturan 1057 Türk çocuk yazını eserine ait verilerin TÇYD’de analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara ayrıntılı biçimde yer verilmektedir.

Derlemeden elde edilen raporlarda eserlerin tamamına ait nicel bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara; eserlerin boyutları, cilt nitelikleri, kapak özellikleri, bölüm sayıları, sayfa sayıları, sayfa satır sayıları, punto büyüklükleri, görsel sayıları, görsel renkleri, görsel türleri, görsellerin metinsel nitelikleri, görsel-içerik uyumu, görsel-yazı düzeni, grafik tasarımcı/çizer durumu ve yaş/sınıf düzeyi bilgileri ile ilgili alt bölümlerde yer verilmektedir.

4.1. Eserlerin Boyutları

Araştırmada incelenen eserler farklı boyutlarda olduğundan, eserlerin boy ve en uzunlukları her eser için ayrıca ölçülerek gerekli veriler toplanmıştır. Eser boyutlarına göre eser sayılarının dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (*bk. Tablo 7.*).

Tablo7. Eser Boyutuna Göre Eser Sayısı Dağılımı

Kitap Boyutu	Eser Sayısı		
19,5 x 13,5	388	19,5 x 11,5	13
19,5 x 12,5	92	21 x 13,5	12
19,5 x 13	78	21 x 24	12
19 x 13,5	33	30 x 21,5	12
20 x 20	28	19,5 x 21,5	11
19,5 x 12	21	15,4 x 13,5	10
24 x 17	19	18 x 12	10
21 x 14,5	17	22 x 16,5	10
30 x 22	15	27 x 19	10
		21 x 15	9

20 x 21,5	8
21 x 11,5	8
23 x 20	8
21 x 14	7
21 x 21	7
22 x 22	7
19 x 12,5	6
19 x 13	6
20,5 x 20	6
23,5 x 20	6
20 x 15	5
22 x 24	5
27,5 x 19,5	5
27,5 x 20,5	5
13 x 13	4
20,5 x 14,5	4
20,5 x 19,5	4
20,5 x 22	4
20 x 20,5	4
20 x 21	4
21,5 x 16,5	4
21 x 21,5	4
24 x 16	4
24 x 19,5	4
27 x 21	4
18,5 x 12,5	3
19 x 11	3
19 x 18	3
20 x 13	3
21,5 x 15	3
22,5 x 17	3
23 x 23	3
24 x 21	3
Dörtgen Olmayan	3
16 x 11	2
17,5 x 13,5	2
18,5 x 10,5	2
18,5 x 13	2
18,5 x 14,5	2
19,5 x 14	2
19 x 11,5	2
20 x 11,5	2
20 x 13,5	2
21,5 x 14,5	2
21,5 x 13,5	2
21,5 x 15,5	2

21,5 x 24	2
23,5 x 16,5	2
24,5 x 25	2
24 x 20	2
25 x 19,5	2
26,5 x 25,5	2
27,5 x 22,5	2
27,5 x 21	2
27 x 19,5	2
29,5 x 21	2
14 x 21	1
15,5 x 11,5	1
16,5 x 11,5	1
16,5 x 14	1
16,5 x 16,5	1
16 x 11,5	1
16 x 16	1
17,5 x 11,5	1
17 x 12,5	1
17 x 23	1
18,5 x 10	1
18,5 x 11,5	1
18,5 x 12	1
18,5 x 18,5	1
18 x 13,5	1
19,5 x 14,5	1
19,5 x 20	1
19,5 x 21	1
19 x 10,5	1
19 x 12	1
19 x 26	1
20,5 x 15	1
20,5 x 15,5	1
20,5 x 20,5	1
20 x 10	1
20 x 14	1
21 x 16,5	1
21,5 x 15,5	1
21,5 x 14	1
21,5 x 16	1
21,5 x 16,5	1
21 x 20	1
21 x 23	1
21 x 23,5	1
22,5 x 16,5	1
22 x 14,5	1

22 x 16	1
23,5 x 19,5	1
23 x 16	1
23 x 21	1
23 x 28	1
24 x 14,5	1
24 x 19	1
24 x 20,5	1
24 x 21,5	1

24 x 25	1
25 x 15,5	1
26,5 x 25	1
26 x 20	1
26 x 25,5	1
26 x 26	1
27 x 18	1
28,5 x 21	1
Toplam	1057

Elde edilen bulgular “boy x en” biçiminde ve santimetre birimi temel alınarak verilmektedir. 1057 eserin 388’inin 19,5x13,5; 92’sinin 19,5x12,5; 78’inin 19,5x13; 33’ünün 19x13,5; 28’inin 20x20 boyutlarında basılmış olduğu görülmekteyken, 3 eserin ise dörtgen biçiminde basılmadığı için ölçülerine yer verilememektedir. Çeşitli boyutlarda basılan diğer eserlerin sayısal dağılımı tabloda yer almaktadır.

Elde edilen sonuçlara bakıldığında çeşitli boyutlarda basılan eserlerin büyük bir bölümünün ‘19,5 cm x 13,5 cm’ boyutlarında veya bunlara yakın boyutlarda basılmış olduğu görülmektedir.

Çocuk yazını eserlerinin hedeflediği okur kitlesinin 0-16 yaş arasındaki çocuklar olduğuna önceki bölümlerde değinilmiştir. Bu açıdan bakıldığında kitapların çocukların taşıyabileceği boyutlarda basılmış olduğu görülmektedir. Ancak okul öncesi düzeydeki çocukları hedefleyen kitapların hem harf boyutlarının, hem de görsel boyutlarının daha ileri yaşlara yönelik kitaplardakinden daha büyük olması nedeniyle kitap ve sayfa boyutlarının da daha büyük ölçülerde basılması gerektiği düşünülmektedir.

4.2. Eserlerin Kapak Nitelikleri

Çalışmada incelenen eserlerin kapak yapılarına ait özellikler aşağıda yer almaktadır (*bk.* Tablo 8.).

Tablo 8. Eser Kapak Yapısı

Kapak Rengi	Kapağın Ek Özelliği	Eser Sayısı
Renkli	Yok	943
	Kabartma	69
	Mukavva	21
	Kabartma, Sim	4
	Mukavva, Geometrik	3
	Değil	2
	Mukavva , Kabartma	1
	Mukavva, Kabartma, Yaldız	1
	Mukavva, Yaldız	1
	Yaldız	1
Siyah-Beyaz	Yok	12
Toplam		1057

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 1057 kitabın 943'ü yalnız renkliken 12'si yalnız siyah-beyazdır. Buna ek olarak, renkli olduğu halde birtakım ek özelliklere sahip olan kitap kapaklarının da olduğu görülmektedir. Farklı birtakım özellikler taşıyan bu kitap kapaklarının tamamının renkli olmasının yanı sıra söz konusu kitapların 69'u kabartmalı; 21'i mukavva; 4'ü kabartmalı ve simli; 3'ü mukavva ve geometrik olmayan biçimde; 2'si mukavva ve kabartmalı; 1'i mukavva, kabartmalı ve yaldızlı; 1'i mukavva ve yaldızlı; 1'i ise yalnızca yaldızlıdır.

Kitap kapaklarına ilişkin bulgulara bakıldığında eserlerin tamamına yakınının kapaklarının renkli olduğu görülmekte, bu renkli kitap kapaklarından az sayıda örneğin kabartmalı, mukavva, simli vb. ek özelliklere sahip olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Çocuğun kitaba ilişkin ilk izlenimleri edindiği kısım kapak bölümü olduğu için, kapağın renkli ve ilgi çekici olmasının çocuğun kitaba dair izlenimlerini olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. İncelenen eserlerin neredeyse tamamının renkli oluşunun bu beklentiyle örtüştüğü görülmektedir.

4.3. Eserlerin Cilt Nitelikleri

Çalışmada incelenen eserlerin ciltleme yöntemlerine göre dağılımı aşağıda yer almaktadır (*bk.* Tablo 9.).

Tablo 9. Eser Cilt Niteliği

Cilt Niteliği	Eser Sayısı
Yapıştırma	672
Zimba	314
Dikişli, Yapıştırma	39
Dikişli	30
Zimba, Dikiş	1
Zimba, Yapıştırma	1
Toplam	1057

Eserlerin ciltlenmesinde farklı yöntemlerin tercih edildiği, kimi eserlerde ise birden fazla yöntemin birlikte kullanıldığı görülmektedir. İncelenen eserlerin 672'sinde yapıştırma, 314'ünde zimba, 30'unda dikiş, 39'unda dikiş ve yapıştırma, 1'inde zimba ve dikiş, 1'inde ise zimba ve yapıştırma birlikte kullanılmıştır.

İncelenen eserlerin yarısından fazlasının yapıştırma yöntemiyle basıldığı, geriye kalan eserlerin de büyük bir kısmının zimba ile birleştirilerek basıldığı görülmektedir.

Çocukların kitapları birer oyuncak gibi sahiplenerek onlarla oynama eğiliminde oldukları önceki bölümlerde belirtilmiştir. Bu nedenle hem dikiş hem de yapıştırma tekniğinin bir arada kullanılması çocuk kitaplarında bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu bilgi dikkate alındığında, dikiş ve yapıştırma tekniklerinin birlikte kullanıldığı örneklerin 39 eserle sınırlı olmasının Türkiye'de yayımlanan çocuk kitaplarının bu konudaki eksikliğini ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Çabuk dağılan ve uzun süre elde tutulamayan bir kitap çocuğun yaşamında çok kısa bir süre yer edindiği ve kendine ait bir kitaplık kurma şansı azaldığı için kitapla olan ilişkisi kısa sürmektedir. Bu durum okuma alışkanlığı kazanma sürecini de olumsuz etkileyebilmektedir.

4.4. Eserlerin Bölüm Sayıları

Araştırmanın örneklemini oluşturan 1057 eserin metin içerisindeki bölüm sayısına göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (*bk.* Tablo 10.).

Tablo 10. Bölüm Sayılarına Göre Eser Dağılımı

Bölüm Sayısı	Eser Sayısı		
1	430	36	2
5	48	52	2
2	47	47	2
4	46	39	2
6	41	53	2
7	34	61	2
3	34	40	2
10	30	29	2
8	30	33	2
12	25	50	2
9	24	74	2
14	22	48	2
11	21	133	1
16	19	34	1
17	17	38	1
15	15	49	1
13	15	55	1
18	14	60	1
20	12	176	1
19	11	65	1
28	9	69	1
27	7	84	1
25	7	62	1
22	6	132	1
37	6	101	1
26	6	102	1
23	6	148	1
24	6	86	1
35	4	41	1
32	4	67	1
31	4	79	1
30	4	145	1
21	3	Toplam	1057
42	3		
43	3		

Çeşitli sayıda eserde farklı bölüm sayılarına ulaşılmış ve elde edilen sonuçlar frekansı en sık olandan en az olana doğru sıralanmıştır. Eserlerin çoğunlukla 1 bölümden meydana geldiği göze çarpmaktadır. 1057 eserin 430'unun tek bölümden, 48'inin 5 bölümden, 47'sinin 2 bölümden, 46'sının 4 bölümden, 41'inin 6 bölümden oluştuğu görülmektedir. Diğer bölüm sayılarından meydana gelen eserlerin sayıları ise tabloda belirtildiği biçimdedir.

Eserlerin çoğunlukla tek bölümden meydana geldiği görülmektedir. Sayfa sayısı 110'dan fazla olan eser sayısı tüm eserlerin yaklaşık dörtte biri olduğu için bölüm sayılarının az olması kısmen açıklanabilmektedir. Ancak çocuklara yönelik hazırlanan yayınlarda sayfa sayısı arttıkça bölüm sayısının da artması gerektiği, kitabın içerikle tutarlı biçimde bölümlere ayrılmış olmasının çocuğun alımlama sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

4.5. Eserlerin Sayfa Sayıları

Çalışmada incelenen 1057 eserin sayfa sayıları belirlenerek kaç eserde karşılaşıldığına ilişkin sıklık dağılımı elde edilmiştir. Söz konusu frekanslar aşağıdaki tabloda verilmektedir (*bk.* Tablo 11.).

Tablo 11. Sayfa Sayılarına Göre Eser Dağılımı

Sayfa Sayısı	Eser Sayısı		
16	137	160	10
64	58	20	9
15	28	23	9
32	28	28	9
24	23	71	9
48	23	79	9
80	23	93	9
62	19	12	8
63	16	14	8
78	15	29	8
96	15	42	8
47	11	87	8
56	11	95	8
72	11	102	8
77	11	107	8
55	10	119	8
94	10	123	8
		30	7

74	7
89	7
91	7
109	7
128	7
13	6
22	6
27	6
31	6
50	6
59	6
60	6
69	6
82	6
83	6
114	6
33	5
41	5
43	5
73	5
97	5
110	5
112	5
118	5
126	5
159	5
190	5
10	4
17	4
35	4
51	4
52	4
57	4
75	4
76	4
81	4
84	4
88	4
90	4
98	4
101	4
103	4
120	4
121	4
124	4
127	4

129	4
130	4
155	4
158	4
187	4
192	4
199	4
26	3
36	3
37	3
40	3
44	3
45	3
61	3
67	3
68	3
85	3
104	3
106	3
113	3
115	3
122	3
133	3
135	3
137	3
141	3
142	3
143	3
144	3
147	3
152	3
157	3
166	3
168	3
170	3
205	3
8	2
19	2
49	2
53	2
58	2
65	2
66	2
70	2
86	2
92	2

111	2
116	2
117	2
125	2
132	2
138	2
149	2
172	2
173	2
176	2
180	2
183	2
184	2
185	2
193	2
194	2
197	2
198	2
203	2
207	2
4	1
11	1
18	1
21	1
46	1
54	1
100	1
105	1
108	1
131	1
139	1
148	1
151	1
156	1
163	1
164	1
167	1

169	1
171	1
174	1
175	1
177	1
178	1
181	1
182	1
188	1
191	1
195	1
200	1
206	1
209	1
211	1
212	1
220	1
222	1
226	1
230	1
233	1
238	1
240	1
241	1
271	1
272	1
281	1
300	1
302	1
312	1
341	1
380	1
384	1
Toplam	1057

Farklı sayfa sayılarına çeşitli sayıda eserde rastlanmış ve ulaşılan sonuçlar frekansı en sık olandan en az olana doğru sıralanmıştır. Eserlerin çoğunlukla 16 sayfalık olduğu bilgisine tablodan da ulaşılabilmektedir. 1057 eserin 137'sinin 16, 58'inin 64, 28'inin 15, 28'inin 32, 23'ünün 24 sayfadan

oluştugu görülmektedir. Diğer sayfa sayılarından meydana gelen eserlerin sayıları ise tabloda belirtildiği biçimdedir.

Bunlara ek olarak, aynı tablo sayfa sayısına göre sıralanarak iki eşit bölüme ayrılmış ve her iki bölümün toplam eser sayıları bulunmuştur (*bk.* Tablo 12.).

Tablo 12. Sayfa Sayısı Aralığı

Sayfa Sayısı Aralığı	Eser Sayısı
1 - 110	817
111 - 384	240
Toplam	1057

1057 eserin 817'sinin 1-110 sayfa aralığında, geriye kalan 240'ının ise 111-384 sayfa aralığında yer aldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Çalışmada incelenen eserlerin çoğunlukla 1-110 sayfalık eserler olduğu görülmektedir.

Sayfa sayılarına göre değerlendirildiğinde, eserlerin yaklaşık 3/4'ünün 1-110 sayfa aralığında, yaklaşık 1/4'ünün ise 111-384 aralığında yer alan eserler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bilgiler eserlerin büyük bir bölümünün sayfa sayısının yüz ondan az olduğunu göstermektedir. Eserlerin genel olarak sayfa sayılarının az olmasının yanı sıra boyutlarının da küçük olduğu düşünüldüğünde, hacim ve ağırlıklarının da çocuğun taşıyabileceği ölçülerde olduğu düşünülmektedir.

4.6. Eserlerin Punto Büyüklükleri

Araştırmada incelenen eserlerin punto büyüklüğüne göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (*bk.* Tablo 13.).

Tablo 13. Punto Büyüklüğüne Göre Eser Dağılımı

Punto	Eser Sayısı
12	262
14	212
18	140
16	115
13	63
20	63
22	62
24	42
15	23
26	21
11	17
28	8
10	7
17	6
19	3
30	1
38	1
Karışık	11
Toplam	1057

Elde edilen sonuçlar eserlerin harf boyutlarını ölçmede kullanılan punto birimiyle verilmektedir. Veriler, frekansı en sık olandan en az olana doğru sıralanmıştır. Çeşitli sayıda eserde farklı punto büyüklüklerinin kullanıldığı görülmekteyken, 11 eserde ise değişik punto büyüklüğünün bir arada kullanıldığı görülmektedir.

Harf boyutlarına ilişkin ulaşılan sonuçlar eserlerde en sık kullanılan punto ölçüsünün 12, en az kullanılanların ise 30 ve 38 olduğunu göstermektedir.

1057 eserde en sık kullanılan punto ölçülerinin sırasıyla 12, 14, 18, 16 punto olduğu belirtilmektedir. Eserlerin 262'sinin 12, 212'sinin 14, 140'ının 18 ve 115'inin 16 punto olduğu görülmektedir.

Bazı kitaplarda farklı punto düzeylerinin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Sayfa düzeni açısından değerlendirildiğinde bu durum kimi sayfalarda gözü yoran ve okumanın akıcılığını bozan bir hal almaktadır. Estetik bir sayfa tasarımı sağlamak için farklı punto düzeylerinde ve eğik biçimlerde yazılmış bir yazı yerine görsel öğeler ve renklendirmelerin tercih edilmesinin daha başarılı sonuçlar doğuracağı ve okurun alımlama sürecini daha sağlıklı kılacağı düşünülmektedir.

4.7. Eserlerin Sayfa Satır Sayıları

Çalışmada incelenen eserlerin satır sayılarına göre dağılımı aşağıda verilmektedir (*bk.* Tablo 14.).

Tablo 14. Sayfa Satır Sayılarına Göre Eser Dağılımı

Satır Sayısı	Eser Sayısı		
27	103	18	17
26	67	33	17
28	64	4	17
Değişken	62	7	16
22	47	17	14
30	45	34	13
25	44	14	12
24	44	6	11
29	33	3	6
23	33	8	6
21	31	1	6
32	25	5,8	6
20	25	2,8	6
31	22	3,8	5
16	22	9	5
19	20	2	5
5	19	4,1	5
15	18	5,5	5
		3,5	5

10	5
3,75	4
3,37	4
11	4
13	4
35	4
2,3	3
2,1	3
1,4	3
3,9	3
4,75	3
4,5	3
8,1	3
6,1	3
9,5	3
5,1	3
3,6	3
3,4	3
38	3
12	3
6,8	2
6,9	2
5,25	2
5,9	2
39	2
4,2	2
7,8	2
1,63	2
4,06	2
6,43	2
3,3	2
2,6	2
8,6	2
4,25	2
6,4	2
11,25	2
3,68	1
10,62	1
2,31	1
4,9	1

2,17	1
10,6	1
7,43	1
1,3	1
36	1
7,5	1
10,27	1
1,66	1
7,9	1
5,17	1
9,9	1
4,18	1
3,7	1
5,3	1
6,06	1
2,5	1
43	1
4,3	1
4,81	1
9,1	1
2,85	1
7,6	1
1,5	1
5,6	1
7,08	1
5,4	1
7,4	1
3,21	1
2,08	1
10,3	1
6,6	1
4,95	1
3,1	1
13,4	1
3,31	1
6,12	1
2,59	1
3,43	1
8,5	1
5,06	1

5,05	1
4,6	1
1,8	1
5,75	1
8,2	1
2,11	1
2,28	1

8,3	1
6,3	1
4,31	1
6,2	1
3,33	1
5,43	1
Toplam	1057

İncelenen 1057 kitap, sayfalarında yer alan ortalama satır sayılarına (toplam satır sayısı / sayfa sayısı) göre değerlendirilerek frekansları belirlenmiştir. 62 eserde dağınık bölümler halinde ve farklı puntolarda yazılar yer aldığı için bu eserlerin ortalama satır sayıları belirlenememiş; dolayısıyla, bu eserler “değişken” sayfa satır sayısı biçiminde kategorize edilmiştir.

Söz konusu 62 eser dışındaki eserlerden 103’ünün 27, 67’sinin 26, 64’ünün 28, 47’sinin 22, 45’inin 30 ortalama satır sayısına sahip olduğu görülmektedir. Geriye kalan eserlerin satır sayıları yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Eserlerin çoğunlukla, tek bölümden oluşan ‘19,5 cm x 13,5 cm’ boyutlarında olduğu dikkate alındığında bu sayfa sayısı aralığının çocuk okurun sıkılmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Sayfa satır sayılarının çocuk kitaplarında daha az olması sayfanın daha ferah görünmesini sağlayarak çocuğun estetik algısına da hitap edeceği, çocukların keyifli bir okuma süreci geçirmesinin ise okuma alışkanlığı edinme sürecini de destekleyeceği düşünülmektedir.

4.8. Eserlerin Görsel Özellikleri

Çalışmada incelenen eserlerin görsel öğelerinin özellikleri birtakım farklılıklar göstermektedir. Görsel öğelerin sayılarında olduğu gibi türleri, renkleri ve işlevleri de değişkenlik arz etmektedir. Söz konusu değişkenlerin eserlerde ortaya çıkan farklılıkları altı alt bölümde ele alınmaktadır.

4.8.1. Eserlerin Görsel Renkleri

Çalışmada incelenen eserlerin görsel öğelerinin renklerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (*bk.* Tablo 15.).

Tablo 15. Görsel Renklerine Göre Eser Dağılımı

Renk	Eser Sayısı
Renkli	552
Siyah-Beyaz	365
Renkli, Siyah-Beyaz	4
Diğer	4
Görsel Yok	132
Toplam	1057

İncelenen 1057 kitap görselleri renklerine göre değerlendirilerek renkli ya da siyah-beyaz oluşlarına göre frekansları belirlenmiştir. Tablo 15.te de görüldüğü gibi 132 eserde görsel öğe bulunmamaktadır. 552 eserde renkli görseller, 365 eserde siyah-beyaz görseller, 4 eserde hem renkli hem de siyah-beyaz görseller yer almaktadır.

4 eserde yer alan görsellerin ise ‘diğer’ kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmaya giren görseller renk ayrımının kolay yapılamadığı tekniklerle oluşturulmuştur. Örneğin, bir eserde siyah-beyaz dışında tek renk (mavi) kullanılırken, bir başka eserde resim siyah-beyazken sayfanın renkli olduğu görülmektedir.

1057 eserin 132’si kapak resimleri dışında herhangi bir görsel öğe içermemektedir. Görsel öğeler içeren 925 eserin yarısından fazlasının renkli,

geriye kalan eserlerin de tamamına yakınının siyah-beyaz görselleri içerdiği bilinmektedir. Çocuk kitaplarında yer alan görsel öğelerin renkli olması gerektiği konuyla ilgili kuramsal bölümlerde vurgulanmaktadır. Görsel öğeleri renkli olan kitapların oranı diğerlerinden fazla olmasına rağmen görsel öğeleri siyah-beyaz olan kitapların oranının da onlara oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bu bilgilerden yola çıkılarak çocuk yazını eserlerinde renkli görseller kullanılmasına ilişkin var olan oranların kuramsal bölümde açıklanan beklentilere uygun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

4.8.2. Eserlerin Görsel Türleri

Araştırmada incelenen eserlerin içerdikleri görsel öğelerin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (*bk.* Tablo 16.).

Tablo 16. Görsel Türlerine Göre Eser Dağılımı

Görsel Türü	Diğer Kategorisi	Eser Sayısı
Çizgi Resim	-	868
Fotoğraf	-	11
Fotoğraf, Çizgi Resim	-	31
Çizgi Resim, Diğer	Karikatür	7
Çizgi Resim, Diğer	Suluboya	1
Çizgi Resim, Diğer	Yağlı Boya	1
Çizgi Resim, Diğer	Amblem	1
Fotoğraf, Çizgi Resim, Diğer	Karikatür	1
Fotoğraf, Çizgi Resim, Diğer	Kolaj	1
Diğer	Kumaş Ve Dikiş	1
Diğer	(Kes-Yapıştır Biçiminde Kumaşlarla Yapılmış Resimler)	1
Diğer	Kolaj	1
Görsel Yok	-	132
Toplam		1057

İncelenen 1057 kitap, görsellerinin türüne göre sınıflandırılarak frekansları belirlenmiştir. 132 eserde görsel öge bulunmamaktadır. 868 eserde yalnız çizgi resim, 11 eserde yalnız fotoğraf, 31 eserde hem çizgi resim hem fotoğraf kullanıldığı görülmektedir.

Bunların dışında kalan eserlerde yer alan görsellerin ise 'diğer' kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmaya giren görsellerin ise suluboya ya da yağlı boya çizimler, kolaj tekniğiyle yapılmış resimler gibi farklı illüstrasyon teknikleriyle oluşturulmuş görseller veya karikatür gibi farklı çizim türleri oldukları görülebilmektedir.

Görsel öğeler içeren 925 eser, görsellerinin türüne göre sınıflandırılarak eserlerin büyük bir bölümünde çizgi resim, geriye kalan az sayıda eserde ise fotoğraf, yağlı boya, kolaj vb. görsel öğeler kullanıldığı görülmektedir. Çocuk kitaplarında çizgi resimlerin tercih edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ancak, metnin anlaşılabilirliğini desteklemek için fotoğraf kullanımının da önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü fotoğrafların gerçek nesnelere görüntülerini kitaba aktararak çocuğun gerçeklik algısını nesnel gerçekliğe yakınlaştıracığı düşünülmektedir.

4.8.3. Eserlerin Görsel Öğelerinin Metinsel Nitelikleri

Çalışmada incelenen eserlerin görsel öğelerinin metinsel niteliklerine göre dağılımı aşağıda verilmektedir (*bk.* Tablo 17.).

Tablo 17. Görsel Öğelerin Metinsel Niteliklerine Göre Eser Dağılımı

Metinsel Nitelik	Eser Sayısı
Açıklayıcı	467
Tamamlayıcı	11
Süsleyici	79
Süsleyici, Açıklayıcı	328
Tamamlayıcı, Açıklayıcı	17
Süsleyici, Tamamlayıcı	5
Süsleyici, Tamamlayıcı, Açıklayıcı	18
Görsel Yok	132
Toplam	1057

Araştırmanın örneklemini oluşturan 1057 kitabın 132'si görsel öge içermediğinden geriye kalan görsel öge içeren 925 kitap değerlendirilerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Söz konusu 925 eser arasından 467'si sadece açıklayıcı, 79'u sadece süsleyici, 11'i sadece tamamlayıcı işlevde görseller içermekteyken; 328'inin süsleyici ve açıklayıcı, 17'sinin açıklayıcı ve tamamlayıcı, 5'inin süsleyici ve tamamlayıcı görsellere aynı anda yer verdiği görülmektedir. Ayrıca bu eserlerin 18'inin de üç metinsel niteliği taşıyan görsel türünü bir arada içerdiği de bilinmektedir.

Söz konusu 925 eser, içerdiği görsellerin metinsel işlevlerine göre sınıflandırıldığında elde edilen bilgilerden yola çıkılarak toplam 830 eserin açıklayıcı görseller içerdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Okuma sürecindeki işlevlerine göre tanımlanmış çocuk kitabı resim türlerinden özellikle metni açıklayıcı resim türü yayın illüstrasyonu kavramıyla örtüşmektedir. Her iki kavramın tanımında da metnin iletilsinin daha derinlikli biçimde anlaşılması amacıyla metin içeriğinin resmedilmesi temelinde yapılan resimler olduğu görülmektedir. Bu nedenle, 925 eserden 830'unda çocuğun metni alımlama sürecini destekleyen açıklayıcı resimlerin kullanılmış olmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

4.8.4. Eserlerin Görsel Sayıları

Araştırmada incelenen eserlerin *metni açıklayıcı*, *metni tamamlayıcı* ve *metni süsleyici* işlevlere sahip görsel öğelerin hangilerinden kaç tane içerdikleri belirlenerek, TÇYD'den her görsel türünden kaç eserde ne kadar görsel yer aldığına ilişkin raporlar alınmıştır. Ancak, birden fazla metinsel işlevdeki görsel öğelerin bir arada kullanıldığı eserlerin ayrıntılı görsel sayılarına yönelik raporlara, bu görsellerin sayıları ayrıştırılmadığı için, yer verilemeyecektir. Raporlanan sonuçlar aşağıdaki tablolarda yer almaktadır (*bk.* Tablo 18.-19.-20.).

Tablo 18. Açıklayıcı Görsel Sayılarına Göre Eser Dağılımı

Açıklayıcı Görsel Sayısı	Eser Sayısı		
15	34	31	3
14	34	4	5
8	31	44	3
16	30	6	5
9	28	26	3
10	27	43	2
12	24	30	3
13	23	29	2
18	23	35	1
21	21	52	1
20	19	46	1
11	19	132	1
17	19	3	2
7	17	1	2
19	13	48	1
28	7	54	1
27	7	58	1
24	7	120	1
36	6	49	1
32	6	86	1
22	6	60	1
25	5	51	1
5	6	41	1
23	4	87	1
34	3	64	1
42	3	Toplam	467

Söz konusu 925 eser arasından 467'sinin sadece açıklayıcı metinsel işleve sahip görselleri içeren eserler olduğu bilinmektedir. Çeşitli görsel sayılarının farklı sayıda eserde kullanıldığı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Ancak 467 eser arasında en sık rastlanan görsel sayılarının 6 ile 22 arasında değişmekte olduğu, kullanımına en az rastlanan görsel sayılarının ise 1-4 arası ve 40 üzeri olduğu da görülebilmektedir.

Tablo 19. Tamamlayıcı Görsel Sayılarına Göre Eser Dağılımı

Tamamlayıcı Görsel Sayısı	Eser Sayısı
19	2
14	1
9	1
49	1
62	1
48	1
28	1
80	1
18	1
15	1
Toplam	11

Görsel öğeler içeren 925 eserden 11'inin yalnız tamamlayıcı metinsel işleve sahip görselleri içeren eserler olduğu bilinmektedir. Çeşitli tamamlayıcı görsel sayılarının farklı sayıda eserde kullanıldığı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Ancak 11 eser arasında en sık rastlanan görsel sayılarının 28-18 arasında değişmekte olduğu, diğer tamamlayıcı görsel sayılarının ise birer eserde görüldüğü sonucuna aşağıdaki grafikten ulaşılabilmektedir.

Tablo 20. Süsleyici Görsel Sayılarına Göre Eser Dağılımları

Süsleyici Görsel Sayısı	Eser Sayısı		
12	9	66	1
9	4	63	1
13	4	38	1
5	3	51	1
19	3	122	1
25	3	83	1
31	2	90	1
26	2	41	1
8	2	157	1
42	2	45	1
14	2	3	1
28	2	155	1
10	2	34	1
11	2	18	1
30	2	37	1
20	1	16	1
33	1	6	1
17	1	4	1
52	1	103	1
23	1	117	1
203	1	150	1
91	1	15	1
49	1	27	1
67	1	Toplam	76

Söz konusu 925 eser arasından 76'sının yalnız süsleyici metinsel işleve sahip görselleri içeren eserler olduğu bilinmektedir. Çeşitli görsel sayılarının farklı sayıda eserde kullanıldığı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Ancak 76 eser arasında kullanım sıklığı en fazla olan görsel sayılarının 10-13 arasında değişmekte olduğu, diğer görsel sayılarının kullanımına bakıldığında ise 1-3 arası eserde rastlanılmakta olduğu bilgisi aşağıdaki grafikten kolaylıkla elde edilmektedir.

4.8.5. Eserlerin Görsel-Yazı Düzenleri

Araştırmada incelenen tüm eserlerin görsel öğelerinin yazı alanına göre sayfaya yerleştirilme biçimleri belirlenerek, eserler yazı ile görselin iç içe veya ayrı oluşuna göre sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmaya ait sayısal bulgular aşağıda görülmektedir (*bk.* Tablo 21.).

Tablo 21. Görsel-Yazı Düzeni

Görsel-Yazı Düzeni	Eser Sayısı
İç İçe	241
Ayrı	184
İç İçe, Ayrı	500
Görsel Yok	132
Toplam	1057

Araştırmanın örnekleminde yer alan ve görsel öge içeren 925 kitaptan 241'inin görsellerinin metinle aynı sayfada, 184'ünün metinle farklı sayfada yer aldığı; 500'ünün ise hem metinle iç içe hem de metinden ayrı biçimde sayfalara yerleştirildiği görülmektedir.

Söz konusu kitaplarda yer alan görsellerin çoğunlukla iç içe, ayrı ve hem iç içe hem ayrı görsel-yazı düzeninde olduğu görülmektedir. Çocuk kitaplarında kullanılan görsel öğelerin ilişkili olduğu metinle aynı sayfada yer alması gerektiği yönündeki savunuya önceki bölümlerde yer verilmektedir. İncelenen resimli çocuk kitaplarında bu yaklaşımın dikkate alındığı eser sayısının neredeyse yarı yarıya olduğu görülebilmektedir. Ancak eserlerin büyük bir bölümünün boyutlarının küçük, sayfa satır sayılarının ise fazla oluşunun eserlerde görsellerin metinle aynı sayfada yer almasını zorlaştıran nedenler arasında sayılabileceği düşünülmektedir.

4.8.6. Eserlerin İçerik-Görsel Uyumları

Çalışmada incelenen eserler, görsel öğelerinin metnin içeriğine uyumuna göre üç kategori altında sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflama “İçerik ve görsel uyumu var mıdır?” sorusuna verilen “var”, “kısmen” ve “yok” cevapları ile oluşturulmuştur. İncelenen her görsel öğe içeren kitap için aynı işlem aşaması izlenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır (*bk.* Tablo 22.).

Tablo 22. İçerik-Görsel Uyumlarına Göre Eser Dağılımı

İçerik-Görsel Uyumu	Eser Sayısı
Var	791
Kısmen	110
Yok	24
Görsel Yok	132
Toplam	1057

Araştırmada incelenen ve görsel öğeler içeren 925 eserin 791’inin görsellerinin metnin içeriğiyle uyumlu olduğu, 110’unun görsellerinin metnin içeriğiyle kısmen uyumlu olduğu, 24’üne ait görsellerin ise metnin içeriğiyle uyumsuz olduğu görülmektedir.

Eserlerin büyük bölümünün görsellerinin metnin içeriğiyle uyumlu olduğu bilinmektedir. Ancak görece az sayıda da olsa içerikle uyumsuz veya kısmen uyumlu görsel öğelerin yer aldığı eserler de bulunmaktadır. Bu eserlerde, çocuğun yalnızca estetik algısına hitap eden, alımlama sürecine doğrudan katkıda bulunmayan yani süsleyici görsellere yer verilmiş olduğu düşüncesini desteklemektedir. Her ne kadar çocuğun estetik algısını geliştirse de bu görseller, metnin anlaşılabilirliğini desteklemekten uzak kalmaktadır. Ancak çocuğun tekdüze bir yazı görüntüsüyle karşı karşıya kalmaması ve sıkıcı bir okuma süreci geçirmemesi için süsleyici nitelikteki görsel öğelere de ihtiyaç duyulmaktadır.

4.9. Eserlerin Grafik Tasarımcı / Çizer Durumları

Araştırmada incelenen 1057 eserden her biri grafik tasarımcı, çizer, illüstratör gibi kitabın görsel yanıyla ilgili uzmanların eserin hazırlanmasında görev alıp almamasına göre sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmaya ilişkin sayısal bulgular aşağıda yer almaktadır (*bk.* Tablo 23.).

Tablo 23. Grafik Tasarımcı/Çizer Durumlarına Göre Eser Dağılımı

Grafik Tasarımcı/ Çizer	Eser Sayısı
Var	936
Yok	121
Toplam	1057

Çalışmanın örneklemini oluşturan 1057 eserin görsel özelliklerinin hazırlanması aşamasında bu eserlerin 936'sında alan uzmanlarının çalıştığı belirtilmekte, 121'inde ise herhangi bir uzman çalıştığına dair bir bilgiye yer verilmemektedir. Grafik tasarımcı veya çizeri belirtilmiş olan 936 eserden 8'inin ise yazarı ile çizeri aynı kişi olan eserler oldukları bilinmektedir.

Görsel özelliklerinin hazırlanması aşamasında eserlerin büyük bir bölümünde grafik tasarımcı ve/ya çizerin çalıştığı, geriye kalan az sayıda eserde ise herhangi bir uzmanın çalıştığına dair bir bilgi yer almadığı bilgisine ulaşılmaktadır.

İçinde buldukları bilişsel gelişimsel dönemlerinin sınırlılıkları göz önünde bulundurulduğunda, çocukların metnin iletisini ve metindeki örtük anlamları kavrayabilme noktasında yetişkinlere kıyasla daha fazla zorlandıkları bilinmektedir. Bu nedenle özellikle çocuk kitaplarının tasarımları ve görsel öğelerinin bu alanda uzman kişiler tarafından hazırlanması gerekmektedir. İçinde bulunduğu estetik ve çizgisel gelişim dönemine uygun olmayan niteliklere sahip görsellerle karşılaşan çocuğun kitapla olan ilişkisinin, dolayısıyla okuma alışkanlığının olumsuz yönde etkilenebileceği düşünülmektedir.

4.10. Eserlerin Yaş/Sınıf Düzeyleri

Araştırma örnekleminde yer alan eserler ayrı ayrı incelenerek herhangi bir yaş veya sınıf düzeyi belirtilip belirtilmediği belirlenip, belirtilen düzeyler formlara ve sonrasında da TÇYD sistemine girilmiştir. Sistemden alınan raporlar doğrultusunda ulaşılan bulgular arasında hangi düzeyde kaç kitap yer aldığı bilgisine de ulaşılabilmektedir. Söz konusu sayısal bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmektedir (*bk.* Tablo 24).

Tablo 24. Yaş/Sınıf Düzeyi Eser Dağılımı

Yaş Düzeyi	Eser Sayısı		
7+	56	10 - 12	2
2. ve 3. Sınıf	39	3. Sınıf	2
9+	38	3 - 6	1
6+	26	3+	1
10+	16	4 - 8	1
7	15	5	1
7 - 9	14	5 - 6	1
8+	13	6 - 8	1
1. ve 2. Sınıf	9	6 - 8	1
9 - 11	7	7 - 10	1
3 - 7	6	7 - 10+	1
7 - 10	6	8 - 10	1
8 - 10	6	8 - 15	1
11+	6	9 Yaş Altı	1
2	5	9 - 11	1
5 - 7	4	9 - 11+	1
8 - 11	4	9 - 15	1
9 - 12	4	9 - 13	1
12+	4	10 - 15	1
Okul Öncesi	4	11 - 14	1
4+	3	12 - 15	1
2 - 3	2	1. Sınıf	1
4 - 7	2	İlköğretim	1
6 - 7	2	Orta Dereceli	1
7 - 8	2	Okullar	1
8 - 12	2	Toplam	323
8 - 14	2		

1057 eserden 733'ünde hedef yaş veya sınıf düzeyi belirtilmediği için, bu bölümde geriye kalan 323 eser üzerinden bulgulara yer verilmektedir. Elde edilen sonuçlar eserlerin üzerinde bulunan biçimleriyle listelenmiştir. Dolayısıyla bazıları yaş, bazıları yaş aralığı, bazıları ise sınıf düzeyi biçiminde verilmektedir.

Yaş veya sınıf düzeyi belirtilmiş olan 323 eserin 56'sı 7 yaş ve üzeri, 39'u 2. ve 3. sınıf, 38'i 9 yaş ve üzeri, 26'sı 6 yaş ve üzeri, 16'sı 10 yaş ve üzeri düzeydeki çocuk okurlara yönelik yazılmış kitaplardır. Diğer yaş düzeylerine denk gelen eser sayıları ise tabloda yer almaktadır.

1057 eserin tamamında yaş veya sınıf düzeyi belirtilmediği için, bu bölümde herhangi bir oranlama yapılamamaktadır.

TÇYD'de değerlendirilen eserlerin yaş düzeylerinin belirlenebilmesi için projenin tüm araştırma sorularının sonuç raporlarının alınmış olması gerekmektedir. Çünkü bir çocuk kitabının hangi yaş düzeyine uygun olduğunu saptayabilmek için; içerik, söz varlığı, sözcüksel çeşitliliği, sözcüksel alan örüntüleri, biçimbirimsel, sözcükbirimsel ve sözdizimsel yapıları, metnin okunabilirlik düzeyi gibi özelliklerinin yanı sıra iç ve dış yapısal özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Projenin devam etmesi nedeniyle yaş düzeyleri yayınevleri tarafından belirtilmiş eserlerin yaş ya da sınıf düzeyleri değerlendirilmektedir. Eserlerin büyük bir bölümünde hedef yaş ya da sınıf düzeyi belirtilmediği için, hedef okur düzeyi belirtilen 323 eserden elde edilen bilgilere ulaşılmaktadır.

Hedeflenen düzeylere ilişkin sonuçlar eserlerin üzerindeki yayınevi notlarından elde edildiği için bazıları yaş, bazıları yaş aralığı, bazıları ise sınıf düzeyi biçiminde belirtilmektedir. Söz konusu 323 eserin 56'sı 7 yaş ve üzeri, 39'u 2. ve 3. sınıf, 38'i 9 yaş ve üzeri, 26'sı 6 yaş ve üzeri, 16'sı 10 yaş ve üzeri düzeydeki çocuk okurlara yönelik yazılmış kitaplardır. 1057 eserin tamamında yaş ve/ya sınıf düzeyi belirtilmediği için, Türk çocuk yazını eserlerinin yaş düzeylerine ilişkin güncel durumuna yönelik genel bir yorum yapılamamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk yazını, çocuğun gerçeklik algısının ve buna bağlı olarak düşünce tarzının farklılığı temelinde bir gereklilik olarak ortaya çıkan özel bir yazın alanı olarak görülebilir.

Çocuk yazını eserlerinin taşınması gereken özelliklerin belirlenmesi, gerek çocuk yazını kapsamına girebilecek eserlerin belirlenebilmesi gerekse de çocuk kitabı yazarlarının üretim süreçlerini ve alan uzmanlarının çalışmalarını kolaylaştırmak açısından oldukça önemlidir. Ancak, tüm çocuk kitapları için geçerli olacak belirli özelliklerden söz edilememektedir. Kitaptaki iletilerin çocuğa başarılı bir şekilde ulaşabilmesi adına, kitabın çocuğun yaşı ve içerisinde bulunduğu bilişsel ve sanatsal gelişim dönemine uygun özellikleri taşınması gerekmektedir. Bu nedenle söz konusu gelişim dönemlerine göre çocuk kitaplarının taşınması beklenen özellikler de farklılaşmaktadır.

Bu tez çalışmasında Türk çocuk yazını eserlerinin yapısal özelliklerinin genel görünümüne ilişkin gerçekçi sonuçlar elde edebilmek amacıyla 1057 çocuk yazını eseri derlem dilbilim yöntemlerine uygun biçimde incelenmiştir.

Bu çalışma kapsamında incelenen eserler *iç ve dış yapısal özellikler* açısından değerlendirilmiştir. Burada *iç yapı* ifadesi kitabın iç kısmına ait yapısal (biçimsel) özellikleri, *dış yapı* ifadesi ise kitabın dış kısmına ait yapısal (biçimsel) özellikleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Çocuk yazını eserlerinin dış yapısal özellikleri, kitabın boyutları, kapağı, ciltleme tekniği gibi özelliklerini kapsamaktayken; iç yapısal özellikler, kitabın kağıt kalitesi, satır özellikleri, punto büyüklüğü, görselleri, görsel-metin dengesi, görsel-metin uyumu gibi özelliklerini kapsamaktadır.

TÇYD’de değerlendirilen ve bu tez çalışmasının örneklemini oluşturan 1057 çocuk yazını eserinin iç ve dış yapısal özelliklerine ilişkin nicel birtakım sonuçlara çalışmanın bulgular ve yorum bölümünde ayrıntılı biçimde yer verilmekte, ulaşılan sonuçlar olması gereken biçimleriyle karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Yapılan değerlendirmelerden yola çıkılarak çocuk yazını

alanında çalışan araştırmacı, yazar, yayımcı, illüstratör ve grafik tasarımcılara yönelik şu öneriler sunulabilir:

- Özellikle okul öncesi düzeydeki (2-6 yaş) çocukları hedefleyen kitapların gerek harf boyutlarının, gerek görsel boyutlarının daha ileri yaşlara yönelik kitaplardakinden daha büyük olması nedeniyle kitap ve sayfa boyutlarının da daha büyük ölçülerde basılması gerektiği düşünölmektedir.
- Çocukların kitaplarla oynama eğilimleri nedeniyle kitabın kolay yıpranmasının önüne geçmek, kitapların uzun ömürlü olması, çocuğun kitapla olan ilişkisinin daha kalıcı olması ve okuma alışkanlığı kazanabilmesi için dikiş ve yapıştırma tekniklerinin birlikte kullanımının artırılması veya daha sağlam ciltleme tekniklerinin geliştirilmesi gerekli görölmektedir.
- Farklı harf boyutlarının birlikte kullanıldığı kitaplar olduğu görölmektedir. Estetik bir sayfa tasarımı ve akıcı bir okuma sağlamak için çocuk kitaplarında farklı puntolarda ve eğik biçimlerde yazılmış yazıların kullanımından kaçınılmasının önemli olduğu düşünölmektedir.
- Çoğunlukla 27-30 ortalama satır sayısına sahip, tek bölümden oluşan ve '19,5 cm x 13,5 cm' boyutlarında olduğu görölen eserlerin, sayfalarda yazı yoğunluğunun fazla olması nedeniyle çocuk okurun sıkılmasına neden olabileceği düşünölmektedir. Bu nedenle sayfa satır sayılarının çocuk kitaplarında daha az olmasına dikkat edilmelidir.
- Görsel öğeleri renkli olan kitapların oranı diğerlerinden fazla olmasına rağmen görsel öğeleri siyah-beyaz olan kitapların oranının da onlara oldukça yakın olduğu görölmektedir. Çocuk kitaplarında yer alan görseller resimsel gelişim dönemlerine uygun olarak, özellikle 13 yaş altındaki çocuklara yönelik kitaplarda, renkli, ilgi çekici ve soyut çizgilerden uzak olmalıdır.
- Çizgisel ve estetik algı yaşa göre değişiklik gösterdiği için çocuk kitaplarında yer alacak görsel öğelerin hazırlanmasında ya da

seçilmesinde hedeflenen yaş düzeyinin estetik ve resimsel gelişim özelliklerinin dikkate alınması önemli görülmektedir.

- Çizgi resimlerin yanı sıra metnin anlaşılabilirliğini desteklemek için fotoğraf kullanımının da önemli olduğu düşünülmektedir. Çocuk kitaplarında görsel öğe olarak fotoğraf kullanımının artırılmasının çocuk okurun alımlama sürecine yarar sağlayabileceği düşünülmektedir.
- Çocuk kitaplarında görsel öğelerin ilişkili olduğu metin bölümüyle aynı sayfada yer almasına dikkat edilmelidir. Eserlerin büyük bir bölümünün boyutlarının küçük, sayfa satır sayılarının ise fazla oluşunun eserlerde görsellerin metinle aynı sayfada yer almasını zorlaştıran nedenler arasında sayılabileceği yorum bölümünde belirtilmektedir. Bu sorunu çözebilmek için eserlerin boyutları gerekli görüldüğü oranda büyütülebilmelidir.
- Çocuğun tekdüze bir yazı görüntüsüyle karşı karşıya kalmaması ve sıkıcı bir okuma süreci geçirmemesi için çocuk kitaplarında süsleyici nitelikteki görsel öğelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak süsleyici nitelikteki görsellerin çocuk yazını eserlerinde tek başına değil, metni açıklayıcı ve/ya tamamlayıcı görsellerle birlikte yer alması gerektiği düşünülmektedir.
- İçinde bulunduğu estetik ve resimsel gelişim dönemine uygun olmayan niteliklere sahip görsellerle karşılaşan çocuğun kitapla olan ilişkisi, dolayısıyla okuma alışkanlığı olumsuz yönde etkilenebileceği için özellikle çocuk kitaplarının tasarımlarının ve görsel öğelerinin bu alanda uzman kişiler tarafından hazırlanması önemli görülmektedir.
- Çocuk okurlar, ebeveynler ve eğitimcilerin çocuk kitabı seçerken hedef yaş düzeylerini kitabın üzerinde görebilmeleri ve öğrenebilmelerinin çocuğun yaşına/düzeyine uygun eserlerle buluşabilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, çocuklara yönelik yayınlar hazırlanırken kitabın hedeflediği okur kitlesinin yaş düzeyinin/aralığının ilgili alanların uzmanları (çocuk gelişimi uzmanları, eğitim bilimciler, çocuk yazını alanında çalışan bilim insanları, yazarlar, grafik tasarımcılar, illüstratörler vb.) tarafından belirlenmesi ve kitabın

kapağında kolaylıkla görülebilecek biçimde belirtilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İncelenen eserlerin okunabilirlik düzeylerine ilişkin sonuçların ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi, altyapısından faydalanılan ulusal araştırma projesinin bir başka araştırma sorusunu oluşturduğu için bu tez çalışması kapsamında yer almamaktadır. Ancak, okunabilirlik düzeyi, yetişkinlere yönelik metinlerde olduğu gibi çocuk kitaplarında da anlaşılabilirliği etkilemektedir. Çocuk kitaplarında anlaşılabilirliği etkileyen diğer önemli etmenin ise kitabın görsel öğeleri olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla çocuk okurun alımlama sürecini etkileyen bu iki değişkenin resimli çocuk kitaplarında doğru orantılı olarak dağılması beklenmektedir. Çocuk kitaplarında okunabilirlik düzeyi zorlaştıkça yayın illüstrasyonu kullanımının artması beklenmektedir.

Bu tez çalışmasında 1057 çocuk yazını eserinin TÇYD'den elde edilen iç ve dış yapısal özelliklerine ait bulgularını yorumlamada temel alınan kaynaklarda çocuk yazını eserlerinin taşınması gereken birtakım özellikler belirtilmektedir. Ancak, bu tez çalışmasının yürütülmesinde ortaya çıkan, alanyazında deneysel çalışmaları temel alan kapsamlı araştırmaların eksikliğinin sonraki benzer çalışmalarda da hissedileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, çocuk yazını eserlerinde bulunması gereken iç ve dış yapısal ölçütlerin deneysel çalışmalarla ortaya koyulması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

Deneysel çalışmalardan yola çıkılarak oluşturulacak ölçütlerin eksik kaldığı noktalarda ise uzman görüşüne başvurmanın araştırmaların bilimsel olarak daha sağlam bir zeminde yürütülmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki süreçte çocuk kitaplarının iç ve dış yapısal özellikleri üzerine gerçekleştirilecek olan çalışmalarda ölçütlerin netleştirilmesi için uzman görüşüne başvurulabilir.

KAYNAKLAR

- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, F. (1968). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: Arif Bolat Kitabevi.
- Artut, K. (2007). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ateşman, E. (1997). Türkçe’de Okunabilirliğin Ölçülmesi. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi*. 58, 171-174.
- Aydın, H. (2012). Çocuk Kitaplarında Kültürün İllüstrasyona Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Aytaç, G. (2009). *Genel Edebiyat Bilimi*. Ankara: Say Yayınları.
- Becer, E. (2008). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Berger, J. (2003). *Görme Biçimleri*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Biber, D., Conrad, S., Reppen, R. (2002). *Corpus Linguistics, Investigating Language Structure and Use*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çakır, K. (2001). 6-12 Yaş Çocuklar İçin Yapılmış İllüstrasyonların Değerlendirilmesi ve Yeni İllüstrasyon Önerileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Samsun.
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 2, 1, 12-27.

- Dilidüzgün, S. (2007). *Çağdaş Çocuk Yazını – Yazın Eğitime Atılan İlk Adım-*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çev. A. Dönmez, H. N. Çelen, B. Onur.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Golomb, C. (2011) *Çocukların Hayal Dünyaları-Çocuk Gelişiminde Sanatın, Rüyaların ve Hayallerin Rolü-*. (Çev. Emel Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gülpınar, F. (2010). “Görsel Kavramlar, İllüstrasyon ve Çocuk Kitapları”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Haliç Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*. İstanbul.
- Gültekin, A. (2011). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- House, C. A., Rule, A. C. (2005). Preschoolers’ Ideas of What Makes a Picture Book Illustration Beautiful. *Early Childhood Education Journal*. Volume 32, Issue 5, pp 283-290. Web: <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10643-004-1022-7#page-1> adresinden 1 Haziran 2015 tarihinde alınmıştır.
- İşeri, K. (2010). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Resimler*. Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri. (edt. Ülper, H.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. 81-89.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. ve Stockrocki, N. (1997). *Ortaöğretim Sanat Öğretimi*. YÖK, Dünya Bankası, MEB Geliştirme Projesi, Ankara.
- Kula, O. B. (2012). *Dil Felsefesi Edebiyat Kuramı – II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- McEnery, T. vd. (2006). *Corpus-Based Language Studies An Advanced Resource Book*. New York: Routledge.
- McEnery, T. ve Wilson, A. (2004). *Corpus Linguistics*. Edinburg: Edinburg University Press.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özkan, A. E., Özkan, B. (2014). *Türk Çocuk Yazınında Söz Varlığı –Derlem Tabanlı Bir Uygulama-*. Türkçe Üzerine Derlem Dilbilim Uygulamaları.

- (Edt. Özkan, B., Tahiroğlu, B. T., Özkan, A. E.) Adana: Karahan Kitabevi. 263-316.
- Özkan, B. (2014). *Bir Özel Alan Derlemi Olarak 'Türk Çocuk Yazını Derlemi' ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar Projesi*. Çocuk Yazını Araştırmaları-I. (Edt. Özkan, B.) Adana: Karahan Kitabevi. 1-40.
- Özkan, B., Yıldırım, Ö., Tahiroğlu, B. T. ve Dinç, E. (2014). *Bilim Dili Olarak Türkçe: Gözbilim (Oftalmoloji) Terimleri Üzerine Derlem Tabanlı Bir Araştırma. Türkçe Üzerine Derlem Dilbilim Uygulamaları*. (Edt. Özkan, B., Tahiroğlu, B. T., Özkan, A. E.) Adana: Karahan Kitabevi. 57-100.
- Piaget, J. (2005). *Çocuğun Gözüyle Dünya*. (Çev. İsmail Yerguz). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Say, B., Özge, U. ve Oflazer, K. (2005). Bilgisayar Ortamında Bir Derlem Geliştirme Çalışması. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi. Web: <http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/derlem.pdf> adresinden 01 Haziran 2015 tarihinde alınmıştır.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sınar Çılgın, A. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sınar, A. (2007). *Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Gelişimi*. Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı. (edt. Korkmaz, R.) Ankara: Grafiker Yayınları. 547-568.
- Smerdon, G. (1976). Children's Preferences in Illustration. *Children's Literature in Education*. Volume 7, Issue 1, pp 17-31. Web : <http://link.springer.com/article/10.1007%2F978-1-4419-1457-0?LI=true> adresinden 1 Haziran 2015 tarihinde alınmıştır.
- Sürmeli, K. (2004). Türkiye'de 7-12 Yaş Seviyesi Masal Kitapları İllüstrasyonlarına Eleştirel Bir Bakış ve Öneriler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Samsun.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış-Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?-*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Tahiroğlu, B. T. (2010). Bilgisayar Destekli Sözlük Bilimi Çalışmalarında Derleme Sözlüğü Veri Tabanı Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Adana.
- Wellek, R., Warren, A. (1983). *Edebiyat Biliminin Temelleri*. (Çev. A. Edip Uysal). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılar, Ö., Turan, L. (edt.) (2010). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ayça DEMİRTAŞ
Doğum Tarihi: 14.04.1984
Doğum Yeri: Mersin
E-Posta: aycadmrts@gmail.com

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Yüksek Lisans	Türkçe Eğitimi	Mersin Üniversitesi	2011-2015
Lisans	Türkçe Eğitimi	Mersin Üniversitesi	2007-2011

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışmanı:

DEMİRTAŞ, A. “Türk Çocuk Yazını Eserlerinin İç ve Dış Yapısal Özellikleri”.
 Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim
 Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı. Mersin. 2015.

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bülent ÖZKAN

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Tam Metin Yayımlanan Bildiriler:

ÇEKİCİ, Y. E. ve DEMİRTAŞ, A. (2013). Atatürk Temalı Metinlerin Türkçe
 Öğretim Programındaki Amaçlara Uygunluğunun Öğrenci Görüşleri
 Temel Alınarak Değerlendirilmesi. 6. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-
 Öğretimi Kurultayı. 4-6 Temmuz 2013. Niğde.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Özet Kitabında Özeti Yayımlanan Bildiriler:

DEMİRTAŞ, A., MUTLUAY, A., KURT, M., ÖZKAN, B. (2014). “Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar: Mavisel Yener’in ‘Mavi Masallar Dizisi’ Örneği”. UTEOK 2014. Muğla Üniv. Türkçe Eğitimi Bölümü. Haziran 2014.

Projelerde Yaptığı Görevler:

TÜBİTAK-SOBAG 112K479 “Bir Özel Alan Derlemi Olarak ‘Türk Çocuk Yazını Derlemi (TÇYD)’ ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar”. (2013) [Bursiyer]

BAP-EBE TEB (AD) 2014-2 YL “Türk Çocuk Yazını Eserlerinin İç ve Dış Yapısal Özellikleri”. Mersin Üniversitesi. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi. MERSİN. (2014) [Araştırmacı]

TÜBİTAK-SOBAG 109K516 “Türkiye Türkçesinde Fiillerin Derlem Denetimi ve Derlem Tabanlı Sözlüğü”. (2012) [Gönüllü Bursiyer]